

Laila Rūse

LATVIJAS BANKA LAIKMETU GRIEŽOS (1990–2004)

Latvijas centrālās bankas atjaunošanas organizatoriskās norises

Latvijas PSR Augstākā padome 1990. gada 2. martā saskaņā ar Latvijas PSR likumu "Par bankām" atzina par nepieciešamu nodibināt Latvijas PSR centrālo banku, piešķirot tai nosaukumu "Latvijas Banka"¹ un par tās prezidentu 1990. gada 26. martā ieceļot Artūru Graudiņu².

Augstākā padome, 1990. gada 31. jūlijā izdarot grozījumus likumā "Par bankām", noteica, ka Latvijas Banka ir patstāvīga valsts banka, kuras darbību reglamentē likums "Par Latvijas Banku".³ Vienlaikus Augstākā padome nolēma izveidot Latvijas Banku, apstiprināt tās pagaidu statūtus "Nolikums par Latvijas Banku", kā arī iecelt par Latvijas Bankas prezidentu Pāvilu Saksu un par Latvijas Bankas padomes locekļiem – Andri Bērziņu, Jāni Ozoliņu, Elmāru Siliņu un Elmāru Zalgali⁴, kam 20. novembrī pievienojās Andris Ruselis⁵. Šajā nolikumā bija noteikts, ka Latvijas Bankai tās operāciju veikšanai un saistību nodrošināšanai pamatkapitālu 30 milj. rubļu apjomā gada laikā no nodibināšanas dienas piešķir valsts. Vienlaikus tajā bija noteikts, ka Latvijas Banka ir valsts kredītiestāde un nacionālo naudas zīmju emisijas centrs, bet par tās operācijām un drošību atbild valsts. Nebija formulēts Latvijas Bankas galvenais mērķis, bet bija noteikti trīs galvenie uzdevumi valsts ekonomiskās politikas īstenošanas, naudas apgrozības un kredītresursu nodrošināšanas, kā arī kredītiestāžu uzraudzības jomā.

1991. gada augusta notikumu rezultātā neatgriezeniski nostiprinoties Latvijas valsts neatkarībai, arī Latvijas Bankai tika nodrošināta iespēja kļūt par pilnvērtīgu centrālo banku. Augstākā padome 1991. gada 24. augustā pieņēma lēmumu "Par Latvijas Republikas valstiskuma ekonomiskā pamata nodrošināšanu"⁶, bet, pamatojoties uz to, 1991. gada 3. septembrī – lēmumu "Par Latvijas Republikas teritorijā esošo banku iestāžu reorganizāciju". Atbilstoši tam saskaņā ar bilances stāvokli 1991. gada 1. augustā Latvijas Banka pārņēma ipašumā un iekļāva savā struktūrā PSRS Valsts bankas Latvijas republikānisko banku un tās skaitļošanas centru, Latvijas Republikānisko inkasācijas pārvaldi, PSRS Agrorūpnieciskās bankas Latvijas republikānisko banku, PSRS Rūpniecības un celtniecības bankas Latvijas republikānisko valsts komercbanku un tās skaitļošanas centru, Latvijas Sociālās attīstības banku, kā arī visas minētajām bankām pakļautās banku iestādes, PSRS Ārekonomsiskās darbības republikānisko komercbanku un PSRS Valsts bankas Rīgas Uzskaites un kredīta tehnikumu.⁷

Latvijas Republikas Ministru padomei tika uzdots nekavējoties risināt jautājumu par to ēku atbrīvošanu un nodošanu Latvijas Bankas pārziņā, kurās līdz 1940. gada 17. jūnijam atradās Latvijas kredītiestādes.

Augstākā padome 1991. gada 3. septembrī par Latvijas Bankas prezidentu iecēla Einaru Repši, bet par viņa vietnieku – Alfrēdu Bergu-Bergmani⁸, atbrīvojot no amata P. Saksu un Latvijas Bankas padomes locekļus⁹. Kamēr nebija izveidota bankas valde un padome, reizi divās nedēļās notika Latvijas Bankas vadošo darbinieku apspriedes. Prioritārie uzdevumi bija likumprojekta "Par Latvijas Banku" sagatavošana un priekšlikumu sagatavošana likuma "Par bankām" pilnveidei, naudas reformas pamatprincipu izstrāde un Latvijas zelta atguves iespēju izpēte. Likums "Par Latvijas Republikas Naudas reformas komiteju"¹⁰ reglamentēja Latvijas Republikas Naudas reformas komitejas izveidi, tās sastāvu un darbības principus, bet Augstākās padomes 1992. gada 8. janvāra lēmums rosināja Latvijas Banku līdz 1992. gada 1. martam izstrādāt nacionālās valūtas ieviešanas programmas iespējamus variantus, paredzot to īstenošanas ekonomisko un organizatorisko mehānismu.¹¹ Savukārt 1992. gada 4. martā Augstākā padome atzina, ka 1990. gada 31. jūlijā nodibinātā Latvijas Banka ir 1922. gadā nodibinātās un līdz 1940. gada okupācijai pastāvējušās Latvijas Bankas vienīgā likumīgā tiesību pārņēmēja.¹² Tas nostiprināja atjaunotās Latvijas Bankas prestižu un pilnvaras un pavēra ceļu ārvalstīs esošo noguldījumu un citu ipašumu, kā arī Latvijas Finanšu ministrijai līdz 1940. gadam piederējušā zelta un citu ārvalstīs esošo vērtību atgūšanai un pārņemšanai.

1992. gada pavasarī ar Augstākās padomes lēmumu no Latvijas Bankas prezidenta vietnieka amata pēc paša vēlēšanās tika atbrīvots A. Bergs-Bergmanis, bet Latvijas Bankas prezidentam E. Repšem līdz 1992. gada 28. maijam bija jāiesniedz Augstākās padomes Ekonomikas komisijai priekšlikums par jaunu bankas prezidenta vietnieka kandidatūru¹³. Par Latvijas Bankas prezidenta vietnieku kļuva Ilmārs Rimšēvičs¹⁴ (sk. 1. tabulu).

Augstākā padome 1992. gada 19. maijā pieņēma likumu "Par Latvijas Banku" un likumu "Par bankām".¹⁵ Jau sākotnēji, gatvojoties Latvijas Bankas atjaunošanai, tika nolemts, ka Latvijā jāveido divpakāpju banku sistēma ar centrālo banku, kas veic naudas emisiju, un bankām, kas veic komercoperācijas. Lai to īstenotu, Latvijas Bankai vispirms bija jāatbrīvojas no centrālajai bankai netipiskajām komercfunkcijām. Latvijai tā bija jauna pieredze, jo laikposmā pirms 2. pasaules kara Latvijas Banka veica arī komercdarbību. Turklāt šā uzdevuma īstenošanu apgrūtināja tas, ka pasaulē nebija pieredzes, kā veicama centrālās

bankas un tās funkciju veidošana pārejas ekonomikas apstākļos. Likums "Par Latvijas Banku" nodrošināja neatkarīgas centrālās bankas izveidi un noteica, ka tās galvenais mērķis ir, īstenojot naudas politiku, regulēt naudas daudzumu apgrozībā, lai saglabātu cenu stabilitāti valstī. Vienlaikus Latvijas Bankai tika piešķirtas monopoltiesības izlaist nacionālo naudu un tās stabilitātes nodrošināšanai – tiesības turēt rezerves ārvalstu valūtā, zeltā un vērtspapīros. Latvijas Banka nevar piedalīties uzņēmējdarbībā, bet tā darbojas kā valdības finanšu aģents. Likumā bija noteikts pamatkapitāla apjoms un peļņas izmantošanas nosacījumi, kā arī naudas politikas instrumenti.

Saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" Latvijas Banku pārvalda padome un valde. Savukārt Latvijas Bankas prezidents vada Latvijas Bankas padomi un atbild par tās darba organizāciju, apstiprina Latvijas Bankas struktūru, pieņem darbā un atbrīvo no tā darbiniekus, pārstāv Latvijas Banku attiecībā ar starptautiskajām organizācijām, citām bankām, valsts un pašvaldību iestādēm.

Pēc Latvijas Bankas darbības atjaunošanas un prezidenta ievēlēšanas bija jāizveido Latvijas Bankas padome. Tajā ir astoņi locekļi, t.sk. Latvijas Bankas prezidents un viņa vietnieks, kurus amatā ieceļ Saeima un kuru pilnvaru termiņš ir seši gadi. Padome nosaka monetāro politiku, t.sk. Latvijas Bankas operāciju procentu likmes, kā arī pieņem visus lēmumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu monetārās politikas praktisko īstenošanu saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku". Latvijas Bankas padome izskata un apstiprina Latvijas Bankas gada budžetu. Latvijas Bankas padomes locekļi ikdienā pārrauga konkrētas centrālās bankas darbības jomas. Pirmo piecu padomes locekļu kandidātūras saskaņā ar likumu apstiprināja 1992. gada jūlijā.¹⁶

Latvijas Banka pastāvīgi turpinājusi pilnveidot ar tās darbību saistītos tiesību aktus. To projektus sagatavo attiecīgās struktūrvienības un izskata Latvijas Bankas valde, kas tos apstiprina vai akceptē, virzot pieņemšanai padomē. Sākotnēji šis process bija ļoti dinamisks, jo īsā laikposmā bija jāizdara tas, ko attīstīto valstu centrālās bankas bija paveikušas daudzgu gadu laikā.

Pirms katras Latvijas Bankas padomes kārtējās sēdes, kas notiek reizi divos mēnešos, ir diskusiju diena, kurā piedalās Latvijas Bankas padomes un valdes locekļi un struktūrvienību vadītāji, kas izvērtē Latvijas Bankas darba svarīgākos stratēģiskos jautājumus. Diskusiju diena dod iespēju izziņāt un apkopot dažādus viedokļus, meklēt un rast labākos risinājumus un sagatavot kvalitatīvākus dokumentus. Nozīmīga loma diskusiju dienu iniciēšanā un norisē bija Latvijas Bankas padomes loceklim Bruno R. Rubesam.

1. tabula. LATVIJAS BANKAS PADOME (1991–2012)

Amats	Vārds, uzvārds	Darbības laiks
Latvijas Bankas prezidents		
	Einars Repše	03.09.1991.–20.12.2001.
	Ilmārs Rimšēvičs	21.12.2001.–
Latvijas Bankas prezidenta vietnieks		
	Alfrēds Bergs-Bergmanis	03.09.1991.–13.05.1992.
	Ilmārs Rimšēvičs	02.07.1992.–20.12.2001.
	Andris Ruselis	14.02.2002.–
Latvijas Bankas padomes locekļi		
	Galina Alijeva	27.08.1992.–05.03.1993.
	Harijs Bušs	27.08.1992.–01.07.2010.
	Valentina Kolotova	27.08.1992.–01.07.2004.
	Bruno Reinholds Rubess	27.08.1992.–27.08.1998.
	Varis Zariņš	27.08.1992.–12.02.2004.
	Guntis Ulmanis	31.03.1993.–07.07.1993.
	Valentina Zeile	12.08.1993.–11.08.2011.
	Vita Pilsuma	31.03.1993.–
	Arvils Sautiņš	10.06.1998.–
	Leonīds Gricenko	02.07.2004.–
	Aivars Skopiņš	02.07.2004.–
	Zoja Razmusa	17.02.2011.–
	Edwards Kušners	31.05.2012.–

2. tabula. LATVIJAS BANKAS VALDE (1992–2012)

Amats	Vārds, uzvārds	Darbības laiks
Latvijas Bankas valdes priekšsēdētājs		
	Ilmārs Rīmšēvičs	27.08.1992.–20.01.2002.
	Māra Raubiško	21.01.2002.–15.07.2007.
	Māris Kālis	16.07.2007.–
Latvijas Bankas valdes priekšsēdētāja vietnieks		
	Māra Raubiško	13.05.1994.–20.01.2002.
	Helmūts Ancāns	01.04.2002.–17.01.2008.
	Reinis Jakovļevs	01.04.2002.–
Latvijas Bankas valdes loceklis		
	Ēriks Blūms	30.10.1992.–16.09.1993.
	Māra Raubiško	30.10.1992.–13.05.1994.
	Silvija Lejniece	30.10.1992.–14.09.1995.
	Antonija Sileniece	30.10.1992.–12.09.2001.
	Guna Varslavāne	16.09.1993.–14.09.1995.
	Laila Rūse	21.01.1993.–11.07.1996.
	Reinis Jakovļevs	16.11.1995.–31.03.2002.
	Roberts Latvis Grava	14.09.1995.–14.07.2005.
	Helmūts Ancāns	11.07.1996.–31.03.2002.
	Māris Kālis	13.09.2001.–15.07.2007.
	Harijs Ozols	01.04.2002.–
	Andris Ņikitins	14.07.2005.–
	Ilze Posuma	13.09.2007.–
	Raivo Vanags	22.04.2008.–

Saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" praktiskā darba veikšanai un operatīvajai vadīšanai Latvijas Bankas padome izveido pastāvīgi strādājošu valdi sešu cilvēku sastāvā. Valdes priekšsēdētāju apstiprina pēc Latvijas Bankas prezidenta ieteikuma, bet pārējos valdes locekļus – pēc Latvijas Bankas valdes priekšsēdētāja ieteikuma. Valdes locekļi ir Latvijas Bankas darbinieki, viņus ieceļ amatā un atbrīvo no amata ar Latvijas Bankas padomes lēmumu. Valde īsteno Latvijas Bankas padomes lēmumus monetārās politikas, maksājumu un norēķinu sistēmu darbības un pārraudzības, naudas apgrozības un citās bankas darbības jomās, kā arī sagatavo Latvijas Bankas padomes apstiprināmo tiesību aktu projektus.

Kopš Latvijas Bankas atjaunošanas tās valdes sastāvā strādājuši trīs valdes priekšsēdētāji un trīs valdes priekšsēdētāja vietnieki, bet visi Latvijas Bankas valdes locekļi vienlaikus bijuši arī pārvalžu vadītāji (sk. 2. tabulu).

Lai turpinātu Latvijas Bankas izveidi un pabeigtu banku sistēmas reorganizāciju, Augstākā padome pieņēma lēmumu¹⁷, ar kuru apstiprināja Latvijas Bankas reorganizācijas un privatizācijas komisiju, uzdodot pārbaudīt un novērtēt Latvijas Bankai noteikto centrālās bankas funkciju atdalīšanu no komercfunkcijām, mēneša laikā izveidot Banku privatizācijas fondu un pieņemt lēmumus par Latvijas Bankas struktūrvienību reorganizāciju vai privatizāciju, kā arī noteica kārtību¹⁸, kādā privatizācija veicama.

1993. gada 10. maijā Latvijas Banka, Latvijas banku privatizācijas fonds un Latvijas Bankas reorganizācijas un privatizācijas komisija parakstīja trīspusēju vienošanos par 49 Latvijas Bankas nodaļu nodošanu privatizācijas fondam ar visu to kustamo un nekustamo īpašumu, saistībām un tiesībām saskaņā ar stāvokli 1993. gada 1. maijā. Vienošanās noteica, ka Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes, Valmieras un Ventspils nodaļas nekustamais īpašums paliek Latvijas Bankas īpašumā filiāļu izveidei. Latvijas Bankas valde apstiprināja filiāļu nolikumu, kurā bija noteikti Latvijas Bankas filiāļu uzdevumi un funkcijas, kā arī filiāles vadītāja pienākumi.¹⁹ Pārējo Latvijas Bankas nodaļu pārveide pēc šīs vienošanās parakstīšanas norisinājās, dibinot akciju sabiedrību un pārdodot izsolē esošajām bankām. Apvienojot 21 neprivatizēto Latvijas Bankas nodaļu, 1993. gada 28. septembrī tika nodibināta AS "Latvijas Universālā banka". 1994. gadā jūlijā tā nodota Privatizācijas aģentūras valdījumā, bet 1995. gada oktobrī reģistrēta kā privāta akciju sabiedrība.²⁰

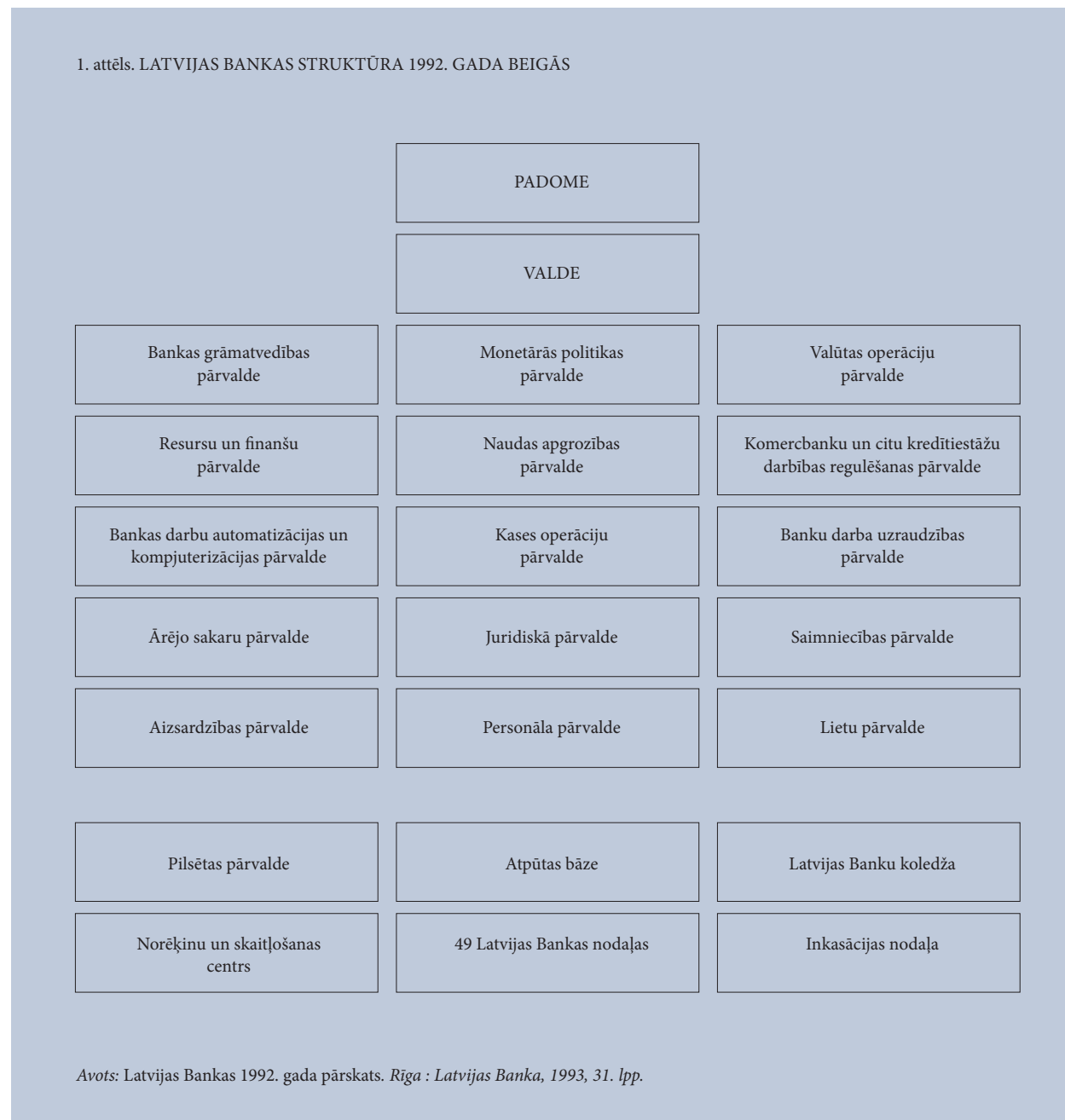

Latvijas Bankas struktūra un darbinieki

Latvijas Bankas darbībai attīstoties, izvērtējot citu valstu pieredzi, ieklausoties starptautisko sadarbības partneru ieteikumos un uzsākot virzību uz ES, Latvijas Bankas struktūra tika

nemitīgi pilnveidota, gan radot pilnīgi jaunas, gan apvienojot un likvidējot jau esošās struktūrvienības (Latvijas Bankas struktūru 1992. gada beigās sk. 1. att.).

Būtiskākās pārmaiņas Latvijas Bankas struktūrā notika 1993. gadā, kad tika izveidotas vairākas jaunas pārvaldes, veiktas strukturālas pārmaiņas jau esošajās pārvaldēs un izveidotas arī piecas Latvijas Bankas filiāles, kuru galvenais uzdevums bija operatīvi nodrošināt attiecīgā reģiona kredītiestādes ar skaidro naudu (sk. 3. tabulu).

Sākoties sagatavošanās darbiem valsts maksājumu bilances statistikas sagatavošanas pārņemšanai no CSP, 1996.–2000. gadā vairākkārt mainīta Statistikas pārvaldes struktūra. Tāpat vairākkārt mainīta arī Monetārās politikas pārvaldes struktūra, jo tika mainītas un paplašinātas tās funkcijas, attīstoties finanšu tirgiem, pilnveidoti monetārās politikas instrumenti, izveidotas un automatizētas statistiskās informācijas datubāzes un izveidoti un attīstīti tautsaimniecības analīzes un prognozēšanas modeļi. Lai optimizētu ar maksājumu sistēmām saistīto Latvijas Bankas uzdevumu veikšanu, 2000. gadā reorganizēta Grāmatvedības un norēķinu pārvalde un Informācijas sistēmu pārvalde un izveidota Maksājumu sistēmu pārvalde. 2001. gadā ekspluatācijā tika nodota Rīgas filiāles jaunbūve Bezdelīgu ielā 3, Rīgā, tāpēc notika strukturālas pārmaiņas Rīgas filiālē, Saimniecības pārvaldē, Aizsardzības pārvaldē un Būvniecības pārvaldē. Sākot ar 2002. gada janvāri, daļa Latvijas Bankas funkciju tika veikta Rīgas filiāles ēkā. Īstenojot tiesību aktu prasības, ar 2001. gada 1. jūliju Latvijas Bankas Kredītiestāžu uzraudzības pārvalde tika iekļauta FKTK sastāvā.²¹

Latvijas Bankas funkciju izveide un pilnveide un uzdevumu pārmaiņas noteica Latvijas Bankas darbinieku skaita dinamiku. Būtisks Latvijas Bankas darbinieku skaita pieaugums bija vērojams 1992.–1995. gadā (sk. 2. att.).

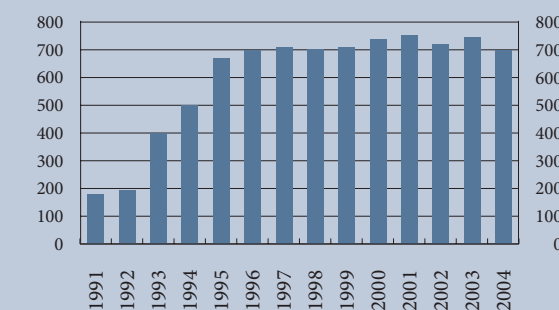
Svarīgs uzdevums bija pilnveidot darbinieku zināšanas un prasmes, un šajā jomā Latvijas Banka varēja izmantot ārvalstu intereses par Latvijas un tās centrālās bankas attīstību radīto atbalstu. Sākot ar 1991. gada novembri, Latvijas Banka pastāvīgi saņēma SVF, ārvalstu valdību un centrālo banku tehnisko palīdzību. Latvijas Bankai tika sniegta visdažādākā palīdzība, gan ekspertiem ierodoties Latvijas Bankā un organizējot tematiskas mācības dažādās jomās (grāmatvedībā, statistikā, monetārās politikas instrumentu lietojumā, vērtspapīru tirgus jautājumos), gan piedāvājot visdažādākos kursus un aicinot Latvijas Bankas darbiniekus uz semināriem un konferencēm ārvalstīs.

Kopš 2002. gada Latvijas Bankā notika darba novērtēšanas un attīstības pārrunas,²² analizējot konkrētā darbinieka darba uzdevumu izpildi iepriekšējā periodā, pārlūkojot nākamajā periodā veicamos darbus, kā arī noskaidrojot darbinieka karjeras un profesionālās izaugsmes vēlmes. Liela uzmanība šajās

3. tabula. LATVIJAS BANKAS STRUKTŪRAS PĀRMAIŅAS (1993–2004)

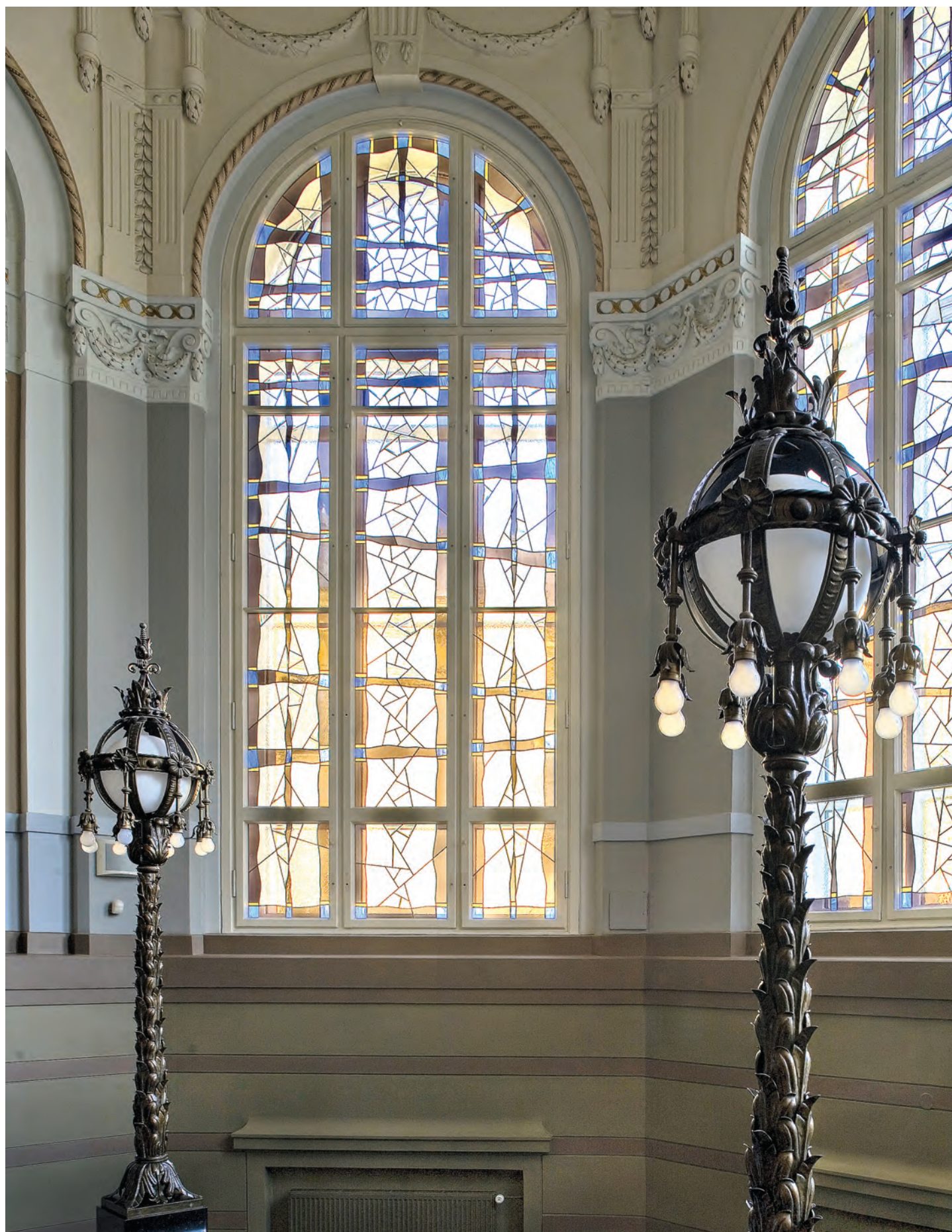
Gads	Izveidotas struktūrvienības	Likvidētas struktūrvienības
1993	Kredītiestāžu uzraudzības pārvalde, Kases un naudas apgrozības pārvalde, Grāmatvedības un norēķinu pārvalde, Statistikas pārvalde, Informācijas sistēmu pārvalde, Latvijas Bankas filiāles Daugavpilī, Jelgavā, Liepājā, Rēzeknē un Valmierā	Naudas apgrozības pārvalde, Kases operāciju pārvalde, Komercbanku un citu kredītiestāžu darbības regulēšanas pārvalde, Banku darbu automatizācijas un kompjuterizācijas pārvalde
1994	Publikāciju nodaļa, Rīgas filiāle	–
1995	Iekšējās revīzijas pārvalde	Jelgavas filiāle
1996	Publikāciju pārvalde, Sabiedrisko attiecību pārvalde, Būvniecības pārvalde	Publikāciju nodaļa
1999	Maksājumu sistēmu pārvalde	–
2000	Grāmatvedības pārvalde, Maksājumu sistēmu pārvalde	Grāmatvedības un norēķinu pārvalde
2001	Rīgas filiāle	Kredītiestāžu uzraudzības pārvalde
2002	Prezidenta birojs, Komunikācijas pārvalde	Publikāciju pārvalde, Lietu pārvalde
2003	Iekšējā audita pārvalde	Iekšējās revīzijas pārvalde
2004	Tehniskā pārvalde	Saimniecības pārvalde, Būvniecības pārvalde, Valmieras filiāle

2. attēls. LATVIJAS BANKAS DARBINIEKU SKAITS (1991.–2004. gada beigās)

Avots: Latvijas Bankas 1992.–2004. gada pārskata dati.

pārrunās pievērsta mācību jautājumiem. Sarunā ar tiešo vadītāju vai pārvaldes vadītāju darbinieks apspriež un plāno turpmākās mācības. Izglītošanās jautājumi tiek pārrunāti, ņemot vērā nākamā gada vai turpmāko triju gadu plānu un zinot, kādi varētu būt darbinieka uzdevumi. Pārrunu process pastāvīgi tiek pilnveidots.

2002. gada beigās Personāla pārvalde uzsāka sadarbību ar ECB Cilvēkresursu direktorātu personāla atlases jomā, Latvijas Bankas speciālistiem paverot iespēju kandidēt uz brīvajām īstermiņa un ilgtermiņa amata vietām ECB. 2002.–2004. gadā vairāki Latvijas Bankas darbinieki veiksmīgi piedalījās starptautiskās profesionālās sertifikācijas programmās.

Monētārās politikas pārvaldes izveide un attīstība

Pēc nacionālās valūtas ieviešanas un Latvijas atdalīšanās no Krievijas rubļa zonas Latvijas Banka varēja īstenot neatkarīgu monetāro politiku un bija nepieciešama struktūrvienība, kas to varētu veikt, tāpēc 1992. gada 15. jūlijā tika izveidota Monetārās politikas pārvalde, kas ietvēra Statistikas nodaļu, Analizēšanas nodaļu un Iekšējā tirgus operāciju nodaļu.²³ 1992. gada septembrī Latvijas Banka izsludināja konkursu uz Monetārās politikas pārvaldes vadītāja amata vietu, un ar 1992. gada 2. novembri par Monetārās politikas pārvaldes vadītāju sāka strādāt Laila Rūse. Pārvalde sāka darbu ar 19 darbiniekiem.

Vispirms bija jāpilnveido pārvaldes struktūra. 1993. gada februārī tā tika mainīta, pievienojot Naudas apgrozības pārvaldes struktūrvienības un Resursu un finanšu pārvaldes Resursu daļu un izveidojot četras daļas – Analīzes daļu, Vērtspapīru daļu, Refinansēšanas daļu un Statistikas un datu apstrādes daļu.²⁴

Diskutabls bija jautājums par Statistikas un datu apstrādes daļas darbību Monetārās politikas pārvaldes sastāvā. Apsverot perspektīvā apstrādājamo statistisko datu apjomu, tika nolemts šo daļu slēgt un veidot Statistikas pārvaldi.²⁵ 1993. gada maijā Latvijas Bankas valde apstiprināja Monetārās politikas pārvaldes nolikumu,²⁶ nosakot tās atbildību monetārās politikas jomā.

Periodā, kad Latvijā bija hiperinflācija, pieejamie monetārās politikas instrumenti un to izmantošanas normatīvā bāze vēl bija ļoti ierobežota. Tāpēc bija jāveic šo instrumentu apzināšana, visvairāk nepieciešamo monetārās politikas instrumentu izvēle un attiecīgo normatīvo aktu sagatavošana un ieviešana. Darbs bija ļoti spraigs un interesants, bet prasīja ļoti lielu atdevi, intensīvu mācīšanos un izlēmību.

Monētārās politikas pārvalde piedalījās ar naudas reformas sagatavošanu un īstenošanu saistītajos pasākumos, izstrādāja visus galvenos monetārās politikas instrumentus un to tiesisko

pamatu, veica *repo* un reverso *repo* darījumu izsoles, lombarda kredītu izsniegšanu, banku termiņnoguldījumu pieņemšanu, valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmju otrreizējā tirgus operācijas, regulāri analizēja naudas piedāvājumu un situāciju finanšu tirgū, kā arī organizēja valdības vērtspapīru izsoles, veica pastāvīgu banku un tautsaimniecības statistikas un valdības darbības analīzi, gatavoja periodiskās statistiskās informācijas un monetārās politikas pārskatu publikācijas un prognozēja Latvijas Bankas vietējo bankas operāciju ienākumus un izdevumus.

1996. gada aprīlī par Monetārās politikas pārvaldes vadītāju kļuva šīs pārvaldes makroekonomiskās analīzes galvenais speciālists Helmūts Ancāns. Lai pilnveidotu finanšu tirgus analīzi un banku likviditātes pārvaldīšanu, nodrošinātu prognozēšanai nepieciešamās datubāzes veidošanu un analīzi un pilnveidotu tautsaimniecības prognozēšanu, tika mainīta pārvaldes struktūra. 1996. gada 1. jūnijā tika slēgta Analīzes daļa, Refinansēšanas daļa un Vērtspapīru daļa, un tās struktūru veidoja četras daļas – Makroekonomikas analīzes daļa, Finanšu tirgus analīzes daļa, Tirgus operāciju daļa un Monetārās izpētes un prognozēšanas daļa.²⁷ 2003. gada augustā Monetārās politikas pārvaldes Tirgus operāciju daļa tika pārveidota par Vērtspapīru norēķinu daļu.²⁸

Monētārās politikas pārvalde turpināja pilnveidot normatīvos aktus, ieviesa papildu monetārās politikas instrumentus, izvērtēja svarīgāko makroekonomisko rādītāju attīstības tendences, izstrādāja atsevišķu tautsaimniecības sektoru attīstības prognozes un priekšlikumus banku likviditātes pārvaldīšanas jomā, kā arī gatavoja un sniedza informāciju par banku sistēmas konsolidētajiem rādītājiem Latvijas valsts un starptautiskajām finanšu institūcijām, uzsāka gatavoties tam, ka Latvija pievienosies ES, un pielāgoja Latvijas Bankas tiesību aktus ES prasībām.

Latvijas Bankas monetārās politikas attīstības posmi, mērķis un stratēģija

Latvijas Bankas monetārās politikas attīstību līdz laikam, kad Latvija pievienojās ES, nosacīti var dalīt četros periodos, ko raksturo atšķirīgas iezīmes un attiecīgi lietoti monetārās politikas instrumenti.

1991.–1993. gads bija dinamiskas attīstības un normatīvo aktu izveides periods, kura laikā veikta monetārās politikas mērķa un stratēģijas izvēle, pieejamo monetārās politikas instrumentu izmantošanas apguve un jaunu monetārās politikas instrumentu izveide, kā arī Valsts kases veiktās pirmās valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmju emisijas.

1994.–1996. gads bija periods, kura viduspunkts bija banku krīze. Turpinājās monetārās politikas instrumentu klāsta paplašināšana, 1994. gadā sākot darījumus valdības vērtspapīru otrreizējā tirgū un 1995. gadā – *repo* un reversos *repo* darījumus. 1995. gada banku krīzes ietekmē monetārās politikas instrumentu lietojumu vairāk noteica situācija naudas tirgū. Tika veikti būtiski banku darbību regulējošo normatīvo aktu grozījumi.

1997.–1999. gadā tika pārvarētas banku krīzes sekas un bija vērojama tautsaimniecības stabilizācija. Krievijas 1998. gada finanšu krīzes ietekmē cieta dažas Latvijas bankas, bet finanšu sektora stabilitāte saglabājās. Latvijas Banka paplašināja monetārās politikas instrumentu klāstu un pagarināja darījumu termiņus.

2000.–2004. gads bija tautsaimniecības stabilitātes un attīstības periods, kura laikā Latvija gatavojās pievienoties ES, pārveidojot normatīvos aktus atbilstoši ES prasībām, un Latvijas Banka pilnveidoja monetārās politikas instrumentus.

Monetārā politika, par ko atbildīga valsts centrālā banka, ir valsts ekonomiskās politikas sastāvdaļa. Tā regulē naudas piedāvājumu, izmantojot monetārās politikas instrumentus. Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu klāsts paplašinājies pakāpeniski, attīstoties valdības parādzīmju un starpbanku tirgum Latvijā un uzlabojoties informācijas ieguves iespējām no bankām.

Vairākums pasaules valstu centrālo banku par savu galveno mērķi ilgtermiņā izvēlējušās zemas un stabilas inflācijas nodrošināšanu, tādējādi veidojot stabilu un plānojamu uzņēmējdarbības vidi, kas nodrošina labvēlīgus makroekonomiskos apstākļus tautsaimniecības attīstībai. Arī Latvijas Bankas monetārās politikas galvenais mērķis (saglabāt cenu stabilitāti valstī) pēc būtības nav mainījies jau kopš likuma "Par Latvijas Banku" pieņemšanas. 2005. gadā veiktie šā likuma grozījumi ietvēra likumā koncentrētāku monetārās politikas mērķa skaidrojumu.²⁹ Lai sasniegtu centrālās bankas galveno mērķi, tiek noteikts monetārās politikas operatīvais mērķis – mērķis, ko tieši var ietekmēt ar attiecīgās centrālās bankas rīcībā esošajiem monetārās politikas instrumentiem. Visbiežāk par operatīvajiem mērķiem centrālās bankas izvēlas īstermiņa procentu likmes vai ārvalstu valūtas maiņas kursu, naudas bāzi, centrālās bankas kredītus, banku rezerves centrālajā bankā un, lietojot monetārās politikas instrumentus, ietekmē naudas piedāvājumu, lai sasniegtu monetārās politikas mērķi.

Mazās un atvērtās pārejas ekonomikas valstīs viens no iedarbīgākajiem monetārās politikas instrumentiem, ar kura pali-

dzību var samazināt inflāciju, stabilizēt makroekonomisko vidi un nostiprināt iedzīvotāju uzticību valsts ekonomiskajai politikai, ir fiksēta valūtas kursa stratēģija. Mazās valstīs ar atvērtu tautsaimniecību ārējai tirdzniecībai ir ļoti liela nozīme, turklāt, jo atvērtāka tautsaimniecība, jo būtiskāka ārējās tirdzniecības attīstības ietekme uz kopējo tautsaimniecības attīstību. Mazāka tautsaimniecība ir vairāk atkarīga no pārmaiņām pasaules finanšu un preču tirgos, un tās iespējas ietekmēt šīs pārmaiņas ir ierobežotas, jo pat atsevišķi lieli darījumi (kapitāla ieplūde vai aizplūde) var radīt ievērojamas īstermiņa valūtas kursa svārstības, tādējādi palielinot ar valūtas maiņu saistītus izdevumus un valūtas risku. Tāpēc īpaši svarīgi nodrošināt valūtas kursa stabilitāti, kas nepieciešama veiksmīgai ārējās tirdzniecības attīstībai un ārvalstu investīciju ieplūdei. Latvijas monetārās politikas transmisijas mehānismā valūtas kursam ir nozīmīga ietekme uz patēriņa cenu dinamiku, jo imports ir visai nozīmīga un nepieciešama patēriņa un ražošanas sastāvdaļa. Tāpēc Latvija jau ekonomisko reformu sākumposmā izvēlējās tieši fiksēta valūtas kursa stratēģiju – piesaisti SDR valūtu grozam (vēlāk – piesaisti eiro).

Latvijas Bankas operatīvais mērķis bija lata piesaistes SDR nodrošināšana. Fiksēts valūtas kurss un vienlaikus brīva kapitāla plūsma valstī nozīmē, ka centrālā banka spēj efektīvi nodrošināt fiksēta valūtas kursa stabilitāti, bet atbildību par sabalansētu valsts ekonomisko attīstību jāuzņemas valdībai, izmantojot fiskālās un ekonomiskās politikas instrumentus. Jebkurā valstī veiksmīga monetārā politika iespējama tikai tad, ja tā ir koordinēta ar valdības fiskālo politiku un tās vērstas tautsaimniecības attīstībai vēlamajā virzienā.

Latvijas Bankas izvēlētā stratēģija – nacionālās valūtas kursa stabilitātes nodrošināšana – kopš 1994. gada 12. februāra (1 SDR = Ls 0.7997)³⁰ 10 gadu bija nemainīga un veiksmīgi pildīja tautsaimniecības stabilizatora funkciju. 2004. gada 30. decembrī tika noteikts lata piesaistes kurss eiro (1 eiro = Ls 0.702804).

Monetārās politikas instrumenti (1991–1993)

Vidējais inflācijas līmenis Latvijā 1992. gadā sasniedza 951%, tāpēc galvenais Latvijas Bankas monetārās politikas mērķis pēc Latvijas rubļa ieviešanas bija ierobežot inflāciju un panākt valūtas, cenu un līdz ar to makroekonomisko stabilitāti. Periodā, kad valstī bija hiperinflācija, Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu izvēle bija ierobežota un normatīvā bāze tikai sāka veidoties. Mēģinot ierobežot naudas piedāvājumu un ņemot vērā SVF ieteikumu, Latvijas Banka ar 1992. gada 1. jūliju paaugstināja banku rezervju normu no 15% līdz 20%.³¹

Latvijas Bankas padomnieks Juris Viksniņš (ASV) atzina, ka Latvijas Bankai tikpat kā nav naudas kontroles instrumentu, jo vēl nepastāv starpbanku naudas tirgus, nav vērtspapīru tirgus, ir administratīvi noteiktas aizdevumu procentu likmes, ko jāmēģina lietot kā vienīgo naudas daudzumu regulējošo instrumentu.³² *Deutsche Bundesbank* eksperts Villijs Fridmanis savukārt rosināja Latvijas Banku administratīvi noteikt resursu kvotas bankām, tādējādi ierobežojot katrai bankai izsniedzamo resursu apjomu, kā arī mēģināt izmantot minimālo rezervju procentu likmi, vienlaikus norādot, ka tas varētu traucēt starpbanku tirgus attīstību un bankas varētu meklēt ceļus, kā no šīs normas izvairīties. Arī Latvijas Bankas padomes sēdē ziņojumā par naudas reformu J. Viksniņš atzīmēja, ka naudas kontroles instrumenti ir minimāli, ar administratīvajiem pasākumiem nevajadzētu aizrauties, bet valūtas tirgus nevar aizstāt vērtspapīru tirgu, jo ārvalstu valūta nepieciešama lata kursa stabilizācijai.³³

Bija strauji jāapgūst prioritāri nepieciešamie monetārās politikas instrumenti, kā arī jāsigatavo un jāapstiprina attiecīgie normatīvie akti. Latvijas Bankai emisijas, t.i., naudas bāzes M0, ierobežošanai tobrīd pieejamie monetārās politikas instrumenti bija kredīti, ASV dolāru pirkšana un pārdošana, obligāto rezervju prasības un refinansēšanas likme. Darbības sākumā Latvijas Banka par mērķi izvēlējās naudas bāzi M0 (skaidrā nauda apgrozībā un banku noguldījumi Latvijā Bankā), jo emitētā nauda bija kontrolējama rādītājs.

Kreditresursus bankām Latvijas Banka 1992. gada 1. ceturksnī piešķīra ar aizdevumu likmi 10% gadā. Lai ierobežotu inflāciju un stabilizētu naudas apgrozību, Latvijas Banka refinansēšanas likmi no jūnija paaugstināja uz 50% gadā, no jūlija, pildot vienošanos ar SVF, – uz 80% gadā, bet 1992. gada oktobrī Latvijas Bankas valde bankām noteica aizdevumu likmi 120% gadā.³⁴

Šajā periodā Latvijā strauji ieplūda ārvalstu valūta un Latvijas Bankai bija aktīvi jālieto otrs tobrīd pieejamais monetārās politikas instruments – ārvalstu valūtas pirkšana. Tādējādi, no vienas puses, būtiski palielinājās Latvijas Bankas ārējās rezerves, nodrošinot emitētās naudas segumu, bet, no otras puses, lielais naudas piedāvājums ārvalstu valūtas pirkšanas rezultātā draudēja ar inflācijas pieaugumu. 1992. gadā M0 pieauga par 34% (vidēji par 6.8% mēnesī) un 1993. gadā – jau par 52.1%, gada beigās sasniedzot 224.9 milj. latu.³⁵

Naudas piedāvājuma ierobežošanu noteica arī parakstītā vienošanās ar SVF par pieļaujamiem emisijas kontrolielumiem. Latvijas Bankas padome 1993. gada jūnijā noteica vairākus

papildu emisiju ierobežojošus rādītājus, kuru izpildei būtu jānodrošina monetārās politikas mērķa sasniegšana.³⁶ Latvijas Bankas noteiktie konvertējamo ārvalstu valūtu kursi (pārreķināti SDR) nedrīkstēja mainīties vairāk par 2% mēnesī. Papildu emisiju drīkstēja veikt tikai Latvijas Bankas noteiktajos veidos un apmēros:

- neierobežoti pērkot no bankām un valdības konvertējamo ārvalstu valūtu par Latvijas Bankas noteikto kursu;
- izsniedzot papildu īstermiņa kredītus bankām ne vairāk kā 12 milj. latu (2.4 mljrd. Latvijas rubļu) apjomā;
- izsniedzot papildu kredītu valdībai saskaņā ar Latvijas Bankas un Finanšu ministrijas noslēgto līgumu³⁷ kopapjomā ne vairāk kā 20.5 milj. latu (4.1 mljrd. Latvijas rubļu).

Latvijas Bankas prezidents 1993. gada 26. janvāra vēstulē aicināja Ministru padomi atbalstīt Latvijas Bankas monetāro politiku ar atbilstošu ekonomisko reformu politiku, iespējami ātri likvidējot valsts monopoli pārtikas ražošanā un ārējā tirdzniecībā, paātrinot valsts uzņēmumu privatizāciju, veidojot ražošanu veicinošu fiskālo politiku un nodrošinot statistisko informāciju par ražošanas attīstības rādītājiem privātajā sektorā.³⁸

Mazinoties inflācijai un kredītu pieprasījumam, 1993. gadā Latvijas Bankas valde pieņēma vairākus lēmumus par refinansēšanas likmes pazemināšanu, un tā tika samazināta līdz 27% oktobrī, tādējādi cenšoties aktivizēt starpbanku tirgus attīstību un kredītu ieplūdi tautsaimniecībā.³⁹ Turpinot pilnveidot kredītu piešķiršanas nosacījumus, lai labāk kontrolētu naudas piedāvājumu un ierobežotu banku kredītrisku, Latvijas Bankas valde pieņēma lēmumu noteikt katrai kredītiestādei kreditresursu refinansēšanas limitu.⁴⁰

Latvijas Bankas padomes uzdevumā Kredītiestāžu uzraudzības pārvalde sadarbībā ar Monetārās politikas pārvaldi izstrādāja un Latvijas Bankas valde apstiprināja rezervju normas bankām 1993. gada 1. pusgadam.⁴¹ Tās bija atkarīgas no banku piesaistīto līdzekļu apjoma un termiņa (jo ilgāks termiņš, jo mazāka rezervju norma). Latvijas Banka vēlējās veicināt ilgtermiņa kredītu izsniegšanu, tādējādi cenšoties netieši atbalstīt tautsaimniecības stabilizāciju un attīstību. Izvērtējot noteiktās rezervju normas ietekmi uz naudas piedāvājumu un konsultējoties ar attīstīto Eiropas valstu centrālajām bankām, Latvijas Banka izstrādāja rezervju normu aprēķināšanas kārtību.⁴² Latvijas Bankas padome noteica, ka rezervju norma ir 8% no visu veidu valūtās piesaistīto līdzekļu kopsomas, izņemot saistības pret Latvijas kredītiestādēm (t.sk. Latvijas Banku) un valsts budžetu.⁴³

Lai panāktu Latvijas Bankas prasību ievērošanu un nodrošinātu rezervju normas izpildi, ar 1993. gada decembri tika ievērojami pastiprinātas sankcijas par rezervju normas neizpildi. Ja līdz tam rezervju normu neizpildījusi kredītiestāde maksāja refinansēšanas likmi plus 10 procentu punktu, pēc tam – 2.5 reizes vairāk nekā refinansēšanas likme.⁴⁴

1993. gada nogalē Latvijas Banka papildināja monetārās politikas instrumentu klāstu, piedāvājot bankām iespēju noguldīt līdzekļus bezriskā termiņnoguldījumā Latvijas Bankā.⁴⁵ Tika izstrādāti kredītresursu izsoļu organizēšanas pagaidu noteikumi. Saskaņā ar tiem Latvijas Bankas valdes apstiprinātā sarakstā iekļautās bankas divreiz mēnesī brīvā refinansēšanas limita ietvaros ar termiņu līdz 60 dienām varēja iegūt papildu kredītresursus likviditātes uzlabošanai.⁴⁶ Kredītiestāžu likviditātes nodrošināšanai ārkārtas apstākļos, kad nav pieejams centrālās bankas refinansēšanas kredīts un nav iespējams gaidīt nākamo kredītresursu izsoli, Latvijas Banka ieviesa lombarda kredītu – īstermiņa kredītu (līdz divām nedēļām) ar paaugstinātu procentu likmi.⁴⁷

Atbalstot Latvijas Bankas stingro monetāro politiku, valdība centās pēc iespējas mazāk izmantot Latvijas Bankas kredītu un meklēja citas iespējas budžeta sabalansēšanai – 1993. gada novembrī paaugstināja apgrozījuma un akcīzes nodokļu likmes, kā arī sāka emitēt parādzīmes.⁴⁸ Valdības parādzīmju izlaišanas sagatavošanai tika izveidota darba grupa, kuras dalībnieki bija Finanšu ministrijas un Latvijas Bankas darbinieki, un izsoles komisija.⁴⁹ 1993. gada 15. decembrī Latvijas Bankā notika pirmā valdības parādzīmju izsole. Monetārās politikas pārvaldes Vērtspapīru daļa izstrādāja un Latvijas Bankas valde apstiprināja valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmju uzskaites pagaidu noteikumus.⁵⁰

Kopumā šajā monetārās politikas attīstības posmā saimnieciskā situācija Latvijā bija sarežģīta – gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs turpinājās ražošanas apjoma kritums, valstī palielinājās bezdarbs. Latvijas Banka meklēja jaunus un pilnveidoja esošos monetārās politikas instrumentus. Tika izveidots procentu likmju "koridors" – no zemākās (banku termiņnoguldījumu procentu likmes) līdz augstākajai (lombarda kredītu procentu likmei), kas ļauj izprast un vērtēt centrālās bankas procentu likmju politiku. Ārvalstu valūtas ieplūdes dēļ Latvijas Bankas galvenais monetārās politikas instruments naudas piedāvājuma ietekmēšanai šajā monetārās politikas attīstības posmā bija ārvalstu valūtas pirkšanas un pārdošanas operācijas. Latvijas Banka arvien aktīvāk iesaistījās valūtas tirgū, ārvalstu konvertējamās valūtas nopērkot vairāk nekā pārdodot, un lata vērtība ievērojami cēlās. Tautas uzticēšanās latam 1993. gadā nostiprinājās. Tika lietoti arī citi monetārās politikas instrumenti – obligātās

rezerves, refinansēšanas likme, kredītu limiti bankām, gada nogalē sāktas kredītu izsoles. Latvijas Banka ar stingro naudas politiku bija spējusi ierobežot pārmērīgo inflāciju un stabilizēt Latvijas rubli un latu. To atzinīgi novērtēja SVF un eksperti.

Banku uzraudzības pirmsākumi

Pēc neatkarības atgūšanas Latvijā tika uzsāktas reformas, kuras ietvēra cenu liberalizāciju, subsīdiju atcelšanu, finanšu disciplīnas pastiprināšanu un liberālas tirdzniecības un finanšu sistēmas izveidošanu.

Komercbanku dibināšanas minimālā kapitāla prasības bija zemas, tāpēc Latvijā strauji auga banku skaits. Ar 1990. gadā pieņemto likumu "Par akciju sabiedrībām" komercbanku dibināšanai nepieciešamais minimālais pamatkapitāls bija noteikts 5 milj. rubļu, bet inflācijas dēļ šīs summas vērtība bija būtiski sarukusi.⁵¹ 1991. gadā tika izsniegts 14 licenču, 1992. gadā – 36 un 1993. gadā – 16. 1994. gada sākumā Latvijā bija 62 bankas. Lai ierobežotu straujo banku skaita pieaugumu, Latvijas Bankas padome 1993. gada 19. martā palielināja jaundibināmo banku pamatkapitālu līdz 50 milj. Latvijas rubļu.⁵² Savukārt 1993. gada 18. maijā pieņemtais likums "Par akciju sabiedrībām" noteica minimālo bankas dibināšanas pamatkapitālu 100 tūkst. latu.⁵³

Svarīgs Latvijas Bankas uzdevums bija veikt kredītiestāžu uzraudzību, pārbaudot šo iestāžu darbības atbilstību Latvijas Bankas noteiktajām prasībām. Kredītiestāžu uzraudzības pārvalde tika izveidota 1993. gada februārī, apvienojot Banku darba uzraudzības pārvaldi ar Komercbanku un citu kredītiestāžu darbības regulēšanas pārvaldi.⁵⁴ Apvienotās pārvaldes kompetencē bija kredītiestāžu licencēšana (Licencēšanas daļa), uzraudzība (Uzraudzības daļa) un līdzdalība kredītiestāžu darbību regulējošo likumu projektu izstrādē un Latvijas Bankas normatīvo aktu projektu sagatavošanā (Metodikas daļa).

1994. gadā Latvijas Bankas valdes sēžu darba kārtībā arvien lielāku daļu aizņēma ar banku uzraudzību saistītie jautājumi, jo pārbaudēs tika konstatēti dažādi normatīvo aktu pārkāpumi, banku finansiālās problēmas, nesaskaņota banku īpašnieku un vadības maiņa, riskanti aizdevumi, turklāt tika konstatēti arī Latvijas Bankas maldināšanas fakti. Latvijas Bankas valde lēma par soda naudām, par aizliegumu pieņemt iedzīvotāju noguldījumus, atteica apstiprināt banku vadošās amatpersonas un atsauc licences. 1995. gada jūnijā, lai uzlabotu banku uzraudzību, licencēšanu un metodisko darbu, Kredītiestāžu uzraudzības pārvaldē tika izveidota Juridiskā daļa, bet Metodikas daļa pārveidota par Metodikas un analītisko daļu.⁵⁵

1995. gada 1. janvārī Kredītiestāžu uzraudzības pārvaldē bija 32 amata vietas.⁵⁶ 1994. gadā bija veiktas 65 plānotas un operatīvas pārbaudes (t.sk. bankās – 50, krājaizdevu sabiedrībās – 2 un lombardos – 13), 1995. gadā – 96 pārbaudes (t.sk. bankās – 86), bet 1996. gadā – 123 pārbaudes (tikai bankās).

Ārvalstu valūtas un zelta rezervju pārvaldīšana

Saskaņā ar likumu "Par Latvijas Banku" nacionālās valūtas stabilitātes nodrošināšanai Latvijas Bankai ir ārējās rezerves, kas ietver ārvalstu konvertējamo valūtu, zelta krājumus un vērtspapīrus. Saskaņā ar Augstākās padomes 1992. gada marta lēmumu Latvijas Bankai tika uzdots pārņemt savā bilancē gan Latvijas Bankai, gan Latvijas Finanšu ministrijai līdz 1940. gadam piederējušo zeltu un citas vērtības ārvalstīs.⁵⁷ 1940. gada 17. jūnijā, kad Latviju okupēja PSRS, Latvijas Bankas bilancē bija 71.5 milj. latu zeltā un 30.3 milj. latu ārvalstu valūtā (drošības apsvērumu dēļ gandrīz 90% šo vērtību atradās rietumvalstīs).⁵⁸ Zelta atgūšana turpinājās vairākus gadus. 1991. gada 22. novembrī, klātesot Latvijas Bankas prezidentam, *Banque de France* nodeva Latvijas Bankai pirms 2. pasaules kara noguldīto Latvijas zeltu. Vēlāk Latvijas Banka atguva Starptautisko norēķinu bankā esošo zeltu. 1992. gada 17. novembrī tika atgūta lielākā daļa ASV Federālo rezervju sistēmā esošā Latvijas zelta. Daļa zelta tur palika iesaldēta līdz 1994. gada maijam, jo neatbilda *London good delivery* standartam.⁵⁹ Lai to pārvērstu atbilstoši standartam, tas bija jāpārkausē pareiza izmēra un svara stieņos un jāapzīmogo.⁶⁰ Sarunas par *Bank of England* glabātā zelta atgūšanu turpinājās aptuveni gadu, jo bija jāizvērtē visas savstarpējās pretenzijas un darījuma sekas. 1967. gada februārī Lielbritānijas un PSRS vienošanās rezultātā Latvijas zelts tika pārdots un nauda noguldīta, un no tās Lielbritānija kompensēja zaudējumus savas valsts pilsoņiem, kuriem tie bija radušies, PSRS nacionalizējot attiecīgos īpašumus.⁶¹ 1993. gada 19. martā Latvijas Republikas Ārlietu ministrijā tika parakstīta vienošanās par to, ka Lielbritānijas valdība nodod Latvijai piederošo zeltu Latvijas Bankai. 1993. gada 31. martā zelts tika ieskaitīts Latvijas Bankas kontā *Bank of England*.⁶² 1993. gada beigās Latvijas Bankas zelta krājumu tirgus vērtība bija 56.3 milj. latu⁶³, un tie veidoja 17.8% ārējo rezervju.

1992. un 1993. gadā atgūstot zeltu, kas tobrīd atradās ASV, Francijā un Lielbritānijā, Latvijas Banka to novērtēja, nosakot zelta vērtību 300 ASV dolāru par Trojas unci. Lai mazinātu ASV dolāra kursa svārstību ietekmi uz zelta novērtējumu, 1997. gadā Latvijas Banka pārskatīja zelta novērtēšanas politiku. Turpmāk zelta rezerves Latvijas Bankas bilancē tika uzrādītas to tirgus

vērtībā. Latvijas Bankas padome apstiprināja zelta rezervju noguldīšanas vadlinijas, nosakot, ka Latvijas Bankas zelta rezerves drīkst noguldīt tikai bankās un finanšu institūcijās, kuras ieguvušas augstāko kredītreitingu.⁶⁴

Kopš 1994. gada Latvijas Banka izmanto arī pieredzējušu ārvalstu valūtas rezervju pārvaldītāju pakalpojumus, kas darbojas saskaņā ar Latvijas Bankas padomes noteiktajām vadlinijām.⁶⁵ Ārvalstu valūtas rezerves tiek izmantotas, lai nodrošinātu lata stabilitāti un nepieciešamības gadījumā veiktu intervences valūtas tirgū.

Latvijas Bankas padome, apstiprinot "Latvijas Bankas ārvalstu valūtas rezervju ieguldīšanas pamatprincipus un vadlinijas", lēma, ka ārvalstu valūtas rezervju ieguldīšanas stratēģija balstās uz trim pamatprincipiem – rezervju drošību, t.i., ārējo rezervju vērtības saglabāšanu, rezervju likviditāti un peļņas gūšanu.⁶⁶ Ārvalstu rezerves tika aizliegts ieguldīt jebkura veida akcijās. Tika noteiktas valstis un starptautiskās organizācijas, kuru emitētos vērtspapīrus atļauts iegādāties, kā arī valūtas, kurās atļauts veikt ieguldījumus. Noteikti arī finanšu instrumenti, kādos atļauts ieguldīt Latvijas Bankas ārējās rezerves. Vadlinijas, nemainot galvenos rezervju pārvaldīšanas principus, laika gaitā pilnveidotas, turpmāk īpašu uzmanību pievēršot risku ierobežošanai, kas kļuva iespējama, 2003. gada sākumā ieviešot jaunu finanšu risku vadības un ienākumu novērtēšanas sistēmu.

Latvijas Banka nepārtraukti attīstīja un uzlaboja Valūtas operāciju pārvaldes informācijas sistēmu, kas nodrošināja visu ārvalstu valūtām saistīto darījumu un maksājumu ieviešanu datubāzē, elektronisku datu plūsmu, SWIFT ziņojumu nosūtīšanu. Veicinot operatīvāku iekļaušanos finanšu tirgos, Latvijas Banka būtiski uzlaboja nodrošinājumu ar pasaules ekonomisko un finanšu informāciju. Pilnveidotā iekšējā informācijas sistēma deva iespēju precīzi apstrādāt informāciju un veikt padziļinātu valūtas rezervju portfeļa analīzi, tā uzlabojot ārējo rezervju pārvaldīšanas kvalitāti un rezultātus. Tika pilnveidots arī ārējo rezervju portfeļu peļņas indeksu un procentu likmju riska indeksu aprēķins.

Monetārās politikas instrumentu pilnveide (1994–1996)

Latvijas tautsaimniecībā turpinājās ekonomisko reformu īstenošana. Latvijas Bankas monetārās politikas mērķis šajā periodā bija nemainīgs – panākt zemu inflāciju un nodrošināt naudas stabilitāti.⁶⁷ Latvijas Banka turpināja stingri kontrolēt naudas piedāvājumu, lai kavētu cenu celšanos un panāktu inflācijas sarukumu. Inflācija 1994.–1996. gadā pazeminājās no 26.3%⁶⁸ līdz 13.1%⁶⁹.

Latvijas Banka kā galveno naudas piedāvājuma regulēšanas instrumentu izmantoja ārvalstu valūtas pirkšanu un pārdošanu. Latvijas Banka ar 1994. gada 12. februāri lata kursu stabilizēja pret SDR valūtu grozu (ASV dolārs, Vācijas marka, Lielbritānijas sterliņu mārciņa, Francijas franks un Japānas jena). Tādējādi lata kursa svārstības noteica SDR valūtu groza valūtu kursu savstarpējās svārstības. Pērkot un pārdodot minētās ārvalstu valūtas neierobežotā apjomā, Latvijas Banka nodrošināja stabili un likvīdu valūtas tirgu. Ārvalstu valūtu tirgū Latvijā joprojām dominēja ASV dolārs. Maiņas kursus konvertējamām ārvalstu valūtām Latvijas Banka noteica katru dienu, bet nekonvertējamām ārvalstu valūtām – reizi nedēļā. 1994. gadā Latvijas Banka no bankām un valdības nopirka ārvalstu valūtu 42.0 milj. latu apjomā⁷⁰. Tās tirie ārējie aktīvi gada beigās sasniedza 252.7 milj. latu⁷¹ un sedza 4.4 mēnešu preču importa apjomu⁷². 1995. gada banku krīze un valdības fiskālās problēmas izraisīja pastiprinātu ārvalstu valūtas pieprasījumu, tāpēc banku sistēmas tirie ārējie aktīvi samazinājās par 17.4%⁷³, bet Latvijas Bankas tirie ārējie aktīvi saruka par 10.1% un sedza 3.0 mēnešu preču importa apjomu⁷⁴. Tomēr Latvijas Bankas konsekvētā monetārā politika ļāva saglabāt valsts naudas sistēmas stabilitāti. 1996. gadā Latvijas Bankas tirie ārējie aktīvi būtiski pieauga, gada beigās sasniedzot 358.5 milj. latu un sedzot 3.4 mēnešu preču importa apjomu, bet emitētos latus sedzot 105.2% apjomā.⁷⁵ Tas skaidrojams ar makroekonomiskās situācijas stabilizēšanos un to, ka palielinājās uzticēšanās nacionālajai valūtai.

1995. gada sākumā valstī palielinājās budžeta deficīts. Finanšu ministrija 1995. gadā izmantoja iespēju saņemt Latvijas Bankas īstermiņa kredītu (tolaik likums "Par Latvijas Banku" vēl paredzēja valdības kreditēšanas iespēju). Kopš 1995. gada marta Latvijas Bankas bilancē auga to kredītu atlikums, kuri izsniegti valdībai, tai izmantojot atvērto kredītlīniju⁷⁶ un pēc Ministru prezidenta lūguma⁷⁷ piešķirto ārkārtas kredītu 20 milj. latu apmērā⁷⁸, kā arī Latvijas Bankai pērkot valdības parādzīmes⁷⁹. Latvijas Banka vienojās ar Finanšu ministriju par kredītlīnijas ierobežojumiem. Lai uzlabotu valsts budžeta stāvokli un nodrošinātu vērtspapīru tirgus stabilitāti, Latvijas Banka izsniedza valdībai ārkārtas īstermiņa kredītu ar nosacījumu, ka valdība iesniegs Saeimai apstiprināšanai sabalansēta budžeta projektu. Ja Latvijā būtu bijusi tikai budžeta vai tikai banku krīze, risinājumu meklēt būtu bijis daudz vieglāk, taču tās notika vienlaikus, tā izraisot valsts finanšu krīzi. Gada pēdējos mēnešos palielinājās iespēja segt budžeta deficītu ar valdības parādzīmju emisiju.

Lai samazinātu budžeta izdevumus valsts iekšējā parāda apkalpošanai, Finanšu ministrija sāka pazemināt maksimālās diskonta likmes, visstraujāk – isākā termiņa parādzīmēm, vienlaikus samazinot arī to piedāvājuma apjomu un tādējādi rosinot bankas iegādāties ilgāka termiņa parādzīmes. Uzlabojoties fiskālajai situācijai, centrālās bankas neto kredīts valdībai būtiski samazinājās (no 56.9 milj. latu 1995. gada beigās⁸⁰ līdz 13.3 milj. latu 1996. gada beigās⁸¹). Vispirms tika atmaksāts 1995. gada finanšu krīzes laikā saņemtais ārkārtas kredīts, un valdība arī palielināja noguldījuma atlikumu centrālajā bankā.

Par otru svarīgāko Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu kļuva vērtspapīru tirgus operācijas. Latvijas Banka joprojām organizēja valdības vērtspapīru emisiju sākotnējā tirgū izsoļu veidā (tās kalpo fiskāliem, ne monetāriem mērķiem), bet, sākot ar 1994. gada aprīli, uzsāka dalību valdības vērtspapīru otrreizējā tirgū. Sākotnēji saskaņā ar Latvijas Bankas padomes lēmumu valdības vērtspapīru portfeļa apjoms nedrīkstēja pārsniegt 5 milj. latu.⁸²

Latvijas Banka bija valdības pilnvarotais aģents valdības parādzīmju izsoļu veikšanā un uzskaitē. 1994. gadā vērtspapīru tirgus tikai sāka attīstīties, jo pirmā valdības parādzīmju emisija un izsole Latvijas Bankā notika 1993. gada nogalē. Papildus sākotnējām 28 dienu valdības parādzīmēm kopš 1994. gada 2. ceturkšņa tika emitētas arī valdības 91 dienas parādzīmes⁸³, bet no 1995. gada marta – valdības 182 dienu parādzīmes⁸⁴. Šis pārmaiņas deva iespēju pāriet uz banku kreditēšanu tikai pret ķīlu. Kopš 1995. gada 1. oktobra Latvijas Banka izsniedza kredītu bankām tikai pret ķīlu – valdības vērtspapīriem, aizstājot īstermiņa kredītresursu izsoles ar *repo* izsolēm⁸⁵.

Lai monetārās politikas ietvaros palielinātu valdības vērtspapīru likviditāti, Latvijas Banka kopš 1994. gada aprīļa noteica valdības parādzīmju diskonta likmes un darbojās to otrreizējā tirgū, 1995. un 1996. gadā aktivitāti vēl palielinot. Augot budžeta deficītam, Finanšu ministrija ne tikai paplašināja parādzīmju termiņu piedāvājumu, bet arī samazināja to nominālvērtību, paplašinot tirgus dalībnieku loku un dodot privātpersonām iespēju iegādāties valdības vērtspapīrus to otrreizējā tirgū. Kopš 1996. gada februāra vērtspapīru sākotnējā tirgus izsolēs tika atļauts piedalīties arī ārvalstu bankām.

Latvijas Bankā darbojās valdības parādzīmju uzskaites sistēma, un 1994. gadā bija izstrādāti parādzīmju uzskaites un apgrozības pagaidu noteikumi. Attīstoties valdības parādzīmju tirgum, Latvijas Banka izstrādāja un 1995. gada oktobrī apstiprināja aktualizētus valdības parādzīmju uzskaites un apgrozības

noteikumus.⁸⁶ Ar 1996. gada maiju daļu valdības vērtspapīru otrreizējā tirgus darījumu sāka uzskaitīt Latvijas Centrālais depozitārijs.

Latvijas Bankas refinansēšanas likme kalpo par orientieri Latvijas naudas tirgus dalībniekiem, signalizējot par vēlamo procentu likmju attīstības tendenci. Inflācijai turpinot sarukt, Latvijas Banka pakāpeniski pazemināja refinansēšanas likmi līdz 25% 1994. gada decembrī⁸⁷. Refinansēšanas likmes maiņa veicināja banku klientiem izsniegto īstermiņa kredītu procentu likmju straujāku samazināšanos.

Lai aktivizētu starpbanku tirgus attīstību, pēc banku krīzes stabilizējoties finanšu sistēmai un sarūkot inflācijai, Latvijas Banka 1996. gadā samazināja refinansēšanas likmi no 24% līdz 9.5% gadā.⁸⁸ Bankām izsniegto Latvijas Bankas kredītu atlikums samazinājās no 24.6 milj. latu gada sākumā līdz 10.0 milj. latu gada beigās.⁸⁹ Latvijas Bankas intervences starpbanku naudas tirgū notika, veicot darījumus valdības parādzīmju otrreizējā tirgū un *repo* darījumus un izsniedzot pieprasījuma (līdz 14 dienām) un automātiskos (uz vienu dienu) lombarda kredītus, ķīlā no bankām pieņemot valdības parādzīmes. Tā kā valdība īstenoja stingrāku fiskālo politiku, 1996. gadā būtiski samazinājās Latvijas Bankas aizdevums valdībai.

Latvijas Bankas valde 1996. gadā apstiprināja "Latvijas valsts iekšējā īstermiņa aizņēmuma parādzīmju pirkšanas ar atpārdošanu (*reverse repo*) izsoļu noteikumus".⁹⁰ Jaunais monetārās politikas instruments 1996. gadā netika lietots, jo Latvijas Banka un tās licencētās bankas bezskaidrās naudas veidā pirkta un pārdeva ārvalstu konvertējamo valūtu par latiem, turklāt bankām un valdībai bija iespēja savus brīvos līdzekļus izvietot termiņnoguldījumā centrālajā bankā.

1996. gadā Latvijas Banka saglabāja rezervju normu 8% apmērā no attiecīgās bankas piesaistīto līdzekļu vidējiem atlikumiem⁹¹, bet, palielinoties banku piesaistīto līdzekļu apjomam, auga kopējais rezervju apjoms, kas bankām bija jānodrošina to kontos Latvijas Bankā, un samazinājās skaidrās naudas īpatsvars rezervju prasību izpildē.

Latvijas Bankas naudas piedāvājuma regulēšanā paveiktais nodrošināja inflācijas samazināšanos un lata stabilitāti pat krīzes apstākļos, savukārt banku likviditātes nodrošināšanā un pārvaldīšanā vēl bija daudz darāmā – likviditāte pēc banku krīzes bija samazinājusies, un tolaik pieejamie monetārās politikas instrumenti nebija pietiekami elastīgi, turklāt ar samērā ierobežotu apjomu un paredzēti banku īstermiņa likviditātes uzturēšanai. Bija nobriedusi nepieciešamība pilnveidot Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu klāstu.

Centrālās bankas ieguldījums Krievijas 1998. gada finanšu krīzes ietekmes mazināšanā

Krievijas finanšu krīze 1998. gada 3. ceturksnī izraisīja pārmaiņas pasaules finanšu tirgos. Krievija nespēja pildīt savas saistības, un tika devalvēts Krievijas rublis. Šo iemeslu dēļ mainījās arī investoru attieksme pret ieguldījumiem attīstības valstīs. Latvijas produkcijas noieta samazināšanās radīja problēmas tiem eksportētājiem, kuru produkcija tika ražota galvenokārt Krievijai un austrumu tirgum. Taču vienlaikus tas rosināja meklēt jaunus tirgus un paaugstināt konkurētspēju.

Krievijas 1998. gada finanšu krīze maz ietekmēja tās Latvijas bankas, kurām Krievijā bija neliela aktīvu daļa. Kopumā banku sistēma un lata stabilitāte netika apdraudēta, tomēr atsevišķu banku nozīmīgi ieguldījumi Krievijas vērtspapīros radīja tām likviditātes problēmas, kuras padziļināja Krievijas rubļa devalvācijas izraisītā ieguldītāju un noguldītāju piesardzība, izņemot no bankām savus noguldījumus. Situācijai pakāpeniski stabilizējoties, banku bilancēs mazāka kļuva ārzemju aktīvu daļa, bet palielinājās privātpersonām un iekšzemes uzņēmumiem izsniegto kredītu atlikums, jo, lai gan dažu banku brīvo resursu apjoms samazinājās, Latvijas bankas turpināja izsniegt kredītus, savukārt banku ieinteresētība papildresursu piesaistē veicināja noguldījumu un latos izsniegto kredītu procentu likmju palielināšanos. 1998. gada novembrī Krievijas finanšu krīzes negatīvā ietekme uz Latvijas bankām jau bija būtiski mazinājusies un iedzīvotāju uzticēšanās Latvijas banku sistēmai – stabilizējusies.

Sarežģītāka bija AS "Rīgas Komerbanka" situācija, jo tās ieguldījumi obligācijās (galvenokārt Krievijas valdības obligācijās – 39.7 milj. latu) un citos parāda vērtspapīros veidoja būtisku bankas aktīvu daļu (43.5%). Galvenā AS "Rīgas Komerbanka" problēma bija likviditātes nepietiekamība, jo bankas klientu vidū radušās ažiotažas dēļ no bankas strauji aizplūda lieli finanšu līdzekļi.

Lai mazinātu finanšu resursu aizplūšanu, Latvijas Banka piemēroja bankai pastiprinātās uzraudzības kārtību.⁹² Likviditātes uzturēšanai Latvijas Banka AS "Rīgas Komerbanka", piemērojot refinansēšanas likmi, pret ķīlu piešķīra pavisam 23 milj. latu.⁹³ Noguldījumu situācija pamazām sāka stabilizēties, un Latvijas Banka pieņēma lēmumu piedalīties AS "Rīgas Komerbanka" sanācijā un veikt izsniegtā kredīta daļas kapitalizāciju, ieguldot šos līdzekļus bankas pamatkapitālā.⁹⁴ Latvijas Banka apstiprināja AS "Rīgas Komerbanka" sanācijas plānu.⁹⁵ Latvijas Banka 1999. gada 4. augustā nolēma dibināt Latvijas Bankas bezpeļņas organizāciju SIA "Rīgas Komerbankas rehabilitācijas aģentūra".⁹⁶

1999. gada 13. oktobrī Rīgas apgabaltiesa sakarā ar maksātspējas atjaunošanos nolēma pārtraukt ierosināto AS "Rīgas Komerčbanka" maksātspējas procesu, bet 26. oktobrī AS "Rīgas Komerčbanka" atsāka darbību kā AS "Pirmā Latvijas Komerčbanka" – bija beigusies bankas restrukturizācija.⁹⁷ Bankas akcionāri bija Latvijas Banka (lielākā kapitāla daļa), Latvijas valdība, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, divi starptautiski banku sindikāti un vairāk nekā 1 000 bankas noguldītāju, kas piedalījās sanācijas procesā. Banka ieguva arī jaunu vadību.

2000. gada maijā AS "Pirmā Latvijas Komerčbanka" akcionāri noslēdza akciju pirkuma un pārdevuma līgumu ar *Norddeutsche Landesbank Girozentrale* (NORD/LB) par visu tiem piederošo bankas akciju pārdošanu NORD/LB.⁹⁸ AS "Pirmā Latvijas Komerčbanka" ieguva stratēģisko investoru, un līdz ar to bija pabeigta bankas rehabilitācija. Pēc SIA "Rīgas Komerčbankas rehabilitācijas aģentūra" statūtos noteiktā darbības mērķa – AS "Rīgas Komerčbanka" rehabilitācijas un restrukturizācijas – sasniegšanas turpmāka tās pastāvēšana nebija nepieciešama, un tā tika likvidēta.⁹⁹

Latvijas Bankas darbība kredītiestāžu uzraudzības jomā ļāva lokalizēt banku krīzes ietekmi un veicināja to banku tālāku attīstību, kuras darbojās saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem un izpildīja normatīvās prasības.

Lai saskaņotu kredītiestāžu darbību regulējošās prasības ar ES direktīvām un Starptautiskajiem grāmatvedības standartiem, Latvijas Banka izvirzīja arvien stingrākus normatīvos noteikumus – pilnveidoja kārtību, kādā veicama kredītiestāžu licencēšana, kā arī būtiskas to darbības, organizācijas vai īpašnieku sastāva pārmaiņas, precizēja un papildināja prasības kredītiestāžu dibinātāju un to īpašnieku identificēšanai, uzlaboja kredītu un ārpusbilances saistību novērtēšanas un speciālo uzkrājumu nedrošiem parādiem veidošanas kārtību, veica grozījumus kapitāla pietiekamības, riska darījumu ierobežojumu un ārvalstu valūtas atklāto pozīciju aprēķināšanas kārtībā, kā arī noteica jaunas likviditātes prasības. Turpmāk bankām bija jāizstrādā likviditātes pārvaldīšanas politika un jāuztur likvidie aktīvi ne mazāk kā 30% no kārtējo saistību kopsummas.

Lai banku vadība sistemātiskāk apzinātu un novērtētu darbības riskus, Latvijas Bankas padome apstiprināja "Ieteikumus kredītiestāžu iekšējās kontroles sistēmas izveidošanai"¹⁰⁰, kā arī noteica, ka katrā kredītiestādē līdz 1998. gada 1. aprīlim jāizveido un jādokumentē atbilstoša un efektīva iekšējās kontroles sistēma. Latvijas Bankas ieteikumi ietvēra efektīvas kredītriska

pārvaldīšanas vadlīnijas, kas kredītiestādei jāņem vērā, veidojot kredītiestādes darbībai atbilstošu kredītriska pārvaldīšanas sistēmu. Ieteikumos tika uzsvērtā kredītiestādes vadības loma kredītriska pārvaldīšanā, kā arī skaidri noteiktu kredītu piešķiršanas kritēriju nozīme saprātīgu lēmumu pieņemšanā. Tajos noteikta arī nepārtrauktas kredītu administrēšanas, novērtēšanas un pārraudzības nepieciešamība un tās veidošanas principi.

1998. gada 21. maijā, Saeimai pieņemot likumu "Grozījumi Kredītiestāžu likumā"¹⁰¹, tika noteikta kredītiestāžu uzraudzības kārtība, kas turpmāk pamatojās uz konsolidētajiem finanšu pārskatiem. Pieņemot šo likumu, tika nostiprināti tiesiskie priekšnoteikumi Latvijas Bankas sadarbībai ar citām Latvijas un ārvalstu uzraudzības institūcijām, izveidots tiesiskais pamats kredītiestāžu parādnieku reģistra izveidošanai, veikti būtiski grozījumi normās, kas nosaka kredītiestādes likvidācijas kārtību, kredītiestādes maksātspējas, sanācijas, bankrota procedūru un administratora darbību šajā procesā, kā arī noteiktas centrālās bankas tiesības kontrolēt likvidatoru darbību. Latvijas Bankas padome saistībā ar likumā noteikto konsolidēto uzraudzību apstiprināja pilnveidotus "Kredītiestāžu darbības licenču un atļauju izsniegšanas noteikumus" ar papildinātām prasībām par kredītiestāžu dibinātāju un to īpašnieku finansiālā stāvokļa un būtiskas līdzdalības citos uzņēmumos noskaidrošanu.¹⁰²

Pamatojoties uz Latvijas Bankas "Banku konsolidētās uzraudzības noteikumiem"¹⁰³ un Padomes Direktīvu 92/121/EEK par kredītiestāžu liela riska darījumu uzraudzību un kontroli¹⁰⁴, Latvijas Bankas padome apstiprināja "Kredītiestāžu darbību raksturojošo rādītāju aprēķināšanas noteikumu" grozījumus¹⁰⁵, kuros iekļāva iespēju neierobežot riska darījumus, ja tie noslēgti starp kredītiestādi un tās meitasuzņēmumiem, kas ir kredītiestādes, finanšu iestādes (izņemot apdrošināšanas sabiedrības) vai palīguzņēmumi, kuru finanšu pārskati tiek konsolidēti uzraudzības nolūkos. Ņemot vērā tendenci banku sektorā nodalīt atsevišķu finanšu pakalpojumu (piemēram, līzingu) sniegšanu meitasuzņēmumos, ierobežojumu atcelšana veicināja šādu struktūru attīstību.

Lai nodrošinātu stabilu banku turpmāko attīstību, Latvijas Banka turpināja regulējošo prasību pilnveidi saskaņā ar ES banku direktīvu prasībām un Bāzeles Banku uzraudzības komitejas efektīvas banku uzraudzības pamatprincipiem.

Saeima pieņēma vairākus svarīgus likumus Latvijas finanšu sistēmas sakārtošanai. Likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu"¹⁰⁶ mērķis bija nepieļaut valsts finanšu

sistēmas izmantošanu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijai. Noguldītāju interešu aizsardzībai pieņemtais "Fizisko personu noguldījumu garantiju likums" noteica, ka bankas veic maksājumus Noguldījumu garantiju fondā un banku bankrota gadījumā noguldītāji – fiziskās personas – saņem garantētu atlīdzību. Turpmāko hipotekārās kredītēšanas attīstību veicināja "Hipotekāro ķīlu zīmju likums"¹⁰⁷, kas tiesiski regulēja publisko ķīlu zīmju emisiju un apgrozību.

Lai nodrošinātu likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju novēršanu" prasību pienācīgu izpildi, Latvijas Bankas padome apstiprināja pamatprincipus, kas kredītiestādēm jāievēro, lai identificētu aizdomīgus finanšu darījumus un izvairītos no šādu darījumu veikšanas, kā arī noteica, ka atbilstošas iekšējās kontroles procedūras kredītiestādēm jāapstiprina līdz 2001. gada 1. janvārim.¹⁰⁸

Pēc Latvijas Bankas lūguma SVF tehniskās palīdzības misija izvērtēja Latvijas Bankas uzraudzības prakses un Latvijas banku darbību regulējošo prasību atbilstību Bāzeles Banku uzraudzības komitejas efektīvas banku uzraudzības pamatprincipiem un sniedza pozitīvu atsauksmi.¹⁰⁹ Tādējādi Latvija bija viena no pirmajām valstīm pasaulē, kurā veikts šāds neatkarīgs uzraudzības vērtējums un saņemti konkrēti ieteikumi kredītiestāžu darbību regulējošo prasību un uzraudzības prakses turpmākai pilnveidošanai.

Ieviešot Padomes Direktīvu 93/6/EEK par ieguldījumu sabiedrību un kredītiestāžu kapitāla pietiekamību¹¹⁰, kas attiecas uz kapitāla prasības noteikšanu tirgus riskiem, Latvijas Bankas padome 2000. gada 16. martā apstiprināja "Kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumu"¹¹¹, kuri aizstāja spēkā esošo Latvijas Bankas noteikto kapitāla pietiekamības rādītāja aprēķināšanas kārtību, pamatojoties uz kredītriska novērtēšanu. Lai nodrošinātu maksimālu atbilstību ES prasībām, kredītriska kapitāla prasība papildināta ar tirgus risku kapitāla prasībām, kuras ietver kapitāla prasību valūtas riskam, kas piemīt visai kredītiestādes darbībai, un kapitāla prasības pozīcijas, preču, norēķinu un darījuma partnera riskam, kas piemīt kredītiestādes tirdzniecības portfelim.¹¹² Noteikumi bija komplicēti, tāpēc Latvijas Banka sagatavoja kapitāla pietiekamības aprēķina piemērus un organizēja banku darbinieku mācības.

2000. gadā Latvijas Banka veica pašnovērtējumu par Latvijas banku darbību regulējošo prasību un Latvijas Bankas uzraudzības prakses atbilstību Bāzeles Banku uzraudzības komitejas efektīvas banku uzraudzības pamatprincipiem, pamatojoties uz Bāzeles Banku uzraudzības komitejas pamatprincipu novērtēšanas metodiku. Pēc Latvijas Bankas lūguma SVF eksperti

izvērtēja šo pašnovērtējumu un sniedza pozitīvu atsauksmi, atzīmējot, ka pašnovērtējumā sniegtā informācija ir pareiza un atbilst izvirzītajiem kritērijiem.¹¹³

No 2001. gada 1. jūlija Latvijas Bankas tiesības, pienākumus un saistības kredītiestāžu uzraudzības jomā pārņēma FKTK, un Latvijas Banka vairs neveica kredītiestāžu uzraudzību.

Inflācijas ierobežošana un lata stabilitātes nodrošināšana (1997–2004)

Latvijas banku sistēma bija nostiprinājusies pēc 1995. gada banku krīzes, makroekonomiskā situācija stabilizējās. Krievijas 1998. gada finanšu krīzes ietekme uz Latvijas tautsaimniecību bija vērojama vēl gadu pēc tās ierobežotajā IKP dinamikā (1998. gadā – 3.6%¹¹⁴, bet 1999. gadā – vien 0.1%¹¹⁵ pieaugums). Sākot ar 2000. gadu, tautsaimniecībā bija 6–7% IKP pieaugums ar straujāku kāpumu pakalpojumu sektorā, kas veicināja kredītu pieprasījuma palielināšanos.

Attīstoties tautsaimniecībai, uzņēmumiem arvien nepieciešamāki bija ilgtermiņa kredītresursi, bet kapitāla tirgus nebija attīstīts un banku ilgāka termiņa finansējums bija ļoti ierobežots. Tāpēc Latvijas Bankas monetārā politika papildus tās pamatuzdevumam saglabāt cenu stabilitāti valstī bija vērsta uz tādas procentu likmju struktūras veidošanu, kas veicinātu starpbanku tirgus attīstību un kredītēšanas paplašināšanos.

Latvijas Bankas padome pieņēma vairākus lēmumus, kuru mērķis bija veicināt ilgāka termiņa resursu piesaisti, tālāku procentu likmju pazemināšanos un ilgtermiņa finanšu instrumentu attīstību. Lai stimulētu ilgāka termiņa resursu pieejamību bankām un attīstītu naudas tirgu, Latvijas Banka 1997. gadā pagarināja *repo* darījumu izsolēs pārdoto valdības parādzīmju atpiršanas termiņu, tādējādi nosakot trīs valdības parādzīmju atpiršanas termiņus (7, 28 un 91 diena)¹¹⁶, un pilnveidoja *repo*¹¹⁷ un *reverso repo* darījumu izsoļu noteikumus.¹¹⁸ *Repo* darījumi un lombarda kredīti bija visvairāk lietotie monetārās politikas instrumenti. Pieprasījuma lombarda kredītu Latvijas Banka izsniedza saskaņā ar noslēgto vienošanos uz bankas kredīta pieprasījuma pamata ar termiņu ne ilgāku par 14 dienām pēc kārtas, savukārt automātisko lombarda kredītu – uz vienu dienu bankas konta Latvijas Bankā debeta atlikuma apjomā. Lai efektīvāk īstenotu monetāro politiku, tika ieviests arī jauns monetārās politikas instruments – 1997. gada aprīlī Latvijas Bankas valde apstiprināja īstermiņa valūtas mijmaiņas izsoļu noteikumus¹¹⁹, bet jūlijā Latvijas Banka uzsāka valūtas mijmaiņas darījumu izsoles reizi nedēļā, vēlāk – trīs reizes nedēļā. Banku interese par šo instrumentu bija liela, un tās aktīvi

izmantoja iespēju uz laiku aizņemties līdzekļus latos, neveicot valūtas maiņu. Darījumos tika izmantoti ASV dolāri, bet vēlāk – arī eiro. Turpinot pilnveidot šo instrumentu, 2000. gada martā Latvijas Bankas padome apstiprināja noteikumus¹²⁰ un pieņēma lēmumu uzsākt ilgtermiņa valūtas mijmaiņas darījumus ar 2 gadu termiņu, izmantojot visas četras SDR valūtu groza valūtas.¹²¹

Latvijas Banka, ievērojot tirgus tendences, pazemināja procentu likmes un palielināja ilgtermiņa valūtas mijmaiņas darījumu piedāvājumu, bet ar 2001. gada decembri pārtrauca ilgtermiņa valūtas mijmaiņas darījumu izsoļu organizēšanu.¹²² Latvijas Bankas ilgtermiņa valūtas mijmaiņas darījumi tika pilnībā atmaksāti 2003. gadā.¹²³ Noturīgā gada inflācijas, valdības parādzīmju diskonta likmju un starpbanku tirgus procentu likmju samazināšanās tendence ļāva Latvijas Bankai 1997.–2002. gadā mērķtiecīgi samazināt refinansēšanas likmi no 9.5% līdz 3.0%.¹²⁴ Ilgāka termiņa monetārās politikas instrumentu ieviešana veicināja starpbanku tirgus attīstību, paplašināja kredītēšanu un ļāva mazināt banku īstermiņa likviditātes svārstības. Krievijas 1998. gada finanšu krīzes laikā banku pieprasījums pēc Latvijas Bankas kredītiem strauji pieauga. Periodos, kad bija liels likviditātes pārpalikums (piemēram, 1998. gadā un 2001. gadā), bankas aktīvāk izmantoja termiņnoguldījumus Latvijas Bankā.

Latvijas Banka 1999. gada nogalē uzsāka pakāpenisku rezervju prasību saskaņošanu ar ECB, samazinot kredītiestāžu rezervju normu no 8.0% uz 7.0%¹²⁵, ar 2000. gada 1. decembri – uz 6%¹²⁶ un ar 2002. gada 1. janvāri – uz 5%¹²⁷. Ar 2002. gada novembri Latvijas Bankas padome nolēma samazināt banku rezervju normu līdz 3%, izpildē vairs neietverot skaidro naudu (tās daļa pakāpeniski tika samazināta, sākot no 50% 1999. gada nogalē).¹²⁸ Latvijas Bankai pakāpeniski saskaņojot savus monetārās politikas instrumentus ar ECB monetārās politikas instrumentiem (ECB pamatinstruments ir galvenās refinansēšanas operācijas, kas ir līdzīgas Latvijas Bankas veiktajiem *repo* darījumiem), 2004. gadā valūtas mijmaiņas darījumu nozīme samazinājās.

1999. un 2000. gadā, lai pazeminātu starpbanku tirgus procentu likmju augšējo robežu un ievērojot procentu likmju tendences naudas tirgū, Latvijas Banka samazināja lombarda kredītu procentu likmes.

Lai veicinātu naudas tirgus attīstību, kopš 1998. gada 12. janvāra Latvijas Banka uzsāka naudas tirgus procentu likmju indeksu RIGIBID un RIGIBOR noteikšanu. Aprēķinos tika izmantotas starpbanku naudas tirgū aktīvāko banku kotētās naudas tirgus procentu likmes darījumiem latos.¹²⁹

Valdība, īstenojot stingru fiskālo politiku, 1997. un 1998. gadā savus brīvos līdzekļus noguldīja Latvijas Bankā. Valsts kases vienotā konta izveide Latvijas Bankā ļāva uzlabot valsts līdzekļu pārvaldi un veicināja valdības noguldījuma atlikuma pieaugumu. Kopš 1998. gada 20. februāra valdība varēja līdzekļus izvietot ne tikai pieprasījuma noguldījumā, bet arī termiņnoguldījumos.¹³⁰ Latvijas Banka, lai līdzsvarotu valdības noguldījuma ietekmi uz naudas piedāvājumu, aktīvāk darbojās valdības vērtspapīru otrreizējā tirgū un papildināja savu valdības vērtspapīru portfeli, pērkot vērtspapīrus otrreizējā tirgū. Latvijas Banka galvenokārt iegādājās valdības 5 gadu obligācijas, kas bija likvidākas.

2004. gadā Latvija kļuva par NATO dalībvalsti un pievienojās ES, un tas veicināja Latvijas tautsaimniecības attīstību. Turpinājās straujš IKP pieaugums, sasniedzot augstāko līmeni ES valstu vidū. Tomēr bažas radīja inflācijas kāpums, ārējās nesabalansētības pieaugums, kā arī izaugsmi nodrošinošo tautsaimniecības nozaru struktūra un straujais kredītēšanas kāpuma temps, kas veicināja iekšzemes pieprasījumu.

Lai mazinātu makroekonomiskos riskus – galvenokārt inflāciju un augošo maksājumu bilances deficītu –, Latvijas Bankas padome paaugstināja refinansēšanas likmi un banku rezervju normu, kā arī paplašināja obligāto rezervju prasībām pakļauto saistību loku. Latvijas Banka sistemātiski analizēja Latvijas finanšu sistēmas riskus, veica dažādu scenāriju analīzi un sagatavoja situācijas novērtējumu.

Latvijas Bankas darbības tālāka pilnveide (1998–2004)

Latvijai gatavojoties pievienoties ES, 1998.–2004. gadā notika intensīvs darbs saskaņā ar EK 1997. gada vidū pieņemto dokumentu *Agenda 2000*¹³¹, kurā bija sniegts EK vērtējums par Latvijas gatavību pievienoties ES, identificējot īstermiņa un vidēja termiņa prioritātes integrācijai ES.

Latvijas integrācijas procesu ES regulēja Eiropas līgums¹³², kas paredzēja ES tiesību aktu un praktiskās darbības aspektu ieviešanu Latvijas tiesību aktos un institūciju praksē, Romas līgums, kas noteica nepieciešamību atbrīvot kapitāla plūsmas un pilnveidot ES juridisko ietvaru finanšu pakalpojumu sniegšanā un vienotā tirgus izveidē, kā arī ES Māstrihtas līgums.¹³³ Saskaņā ar šo līgumu ES valstīm jābūt gatavām izpildīt EMS izveides noteikumus, kas prasa un paredz piecu ekonomisko konverģences kritēriju izpildi, ECB un ECBS izveidi, ES valstu centrālo banku neatkarības nodrošināšanu, pārtraukt tiešu valdības finansēšanu no ECB puses, apturēt jebkādu valdības iejaukšanos ECB darbībā, par monetārās politikas galveno mērķi noteikt

cenū stabilitāti, kā arī maksājumu sistēmu un statistikas pilnveidi, izveidojot un ieviešot reālā laika norēķinu sistēmas un veicot pasākumus uzticamas statistikas nodrošināšanai.

Latvijas Banka, iepazīstoties ar šiem ES noteikumiem un EK vērtējumu par Latviju *Agenda 2000*, identificēja problēmas, kas tieši vai netieši attiecās uz Latvijas Banku un liecināja par nepieciešamību pilnveidot finanšu sistēmu. Tika sagatavots un pieņemts plāns rīcībai līdz 2000. gadam, apstiprinot katras Latvijas Bankas pārvaldes pamatuzdevumus un papilduzdevumus, kas veidojas, pārvalžu darbībai saskaroties, kā arī konkrētas norādes, kādi normatīvie akti jāizstrādā vai jāpārstrādā atbilstoši ES normatīvajām prasībām, kādi konceptuālie jautājumi jāatrisina un kādā termiņā.

1998. gadā Latvijas Bankas valde apstiprināja galvenos pamatnoteikumus, kas regulēja starpbanku norēķinu veikšanu, banku informācijas tehnoloģiju drošības jautājumus un starpbanku datu pārraides tīkla lietošanu. Informācijas apmaiņu ar bankām elektroniskā veidā, nodrošinot apmaināmās informācijas aizsardzību ar tās šifrēšanu un elektronisku parakstīšanu, Latvijas Banka sāka 1998. gada 17. novembrī. Informācijas apmaiņu regulēja Latvijas Bankas valdes apstiprinātie "Informācijas šifrēšanas un elektroniskās parakstīšanas noteikumi"¹³⁴, kā arī līgumi ar bankām. Projekta mērķis bija būtiski uzlabot informācijas apmaiņu, pārejot no tās apmaiņas un apstrādes papīra dokumentu veidā uz elektronisku informācijas apmaiņu. Tādējādi ievērojami pieauga informācijas apstrādes efektivitāte, ātrums un drošība un līdz minimumam bija samazināta cilvēku tieša līdzdalība šajā procesā. Latvijas Bankas elektroniskajā kliringa sistēmā (EKS) ikdienā apstrādājamo maksājumu dokumentu skaitam augot, vairs nebija iedomājams, ka šādu informācijas apjomu varētu kvalitatīvi apstrādāt, neizmantojot drošu un ērtu informācijas apmaiņu elektroniskā veidā.

Izmantojot izveidoto infrastruktūru, 1998. gada beigās Latvijas Banka sāka elektroniski saņemt no bankām informāciju valsts maksājumu bilances sagatavošanai, un kopš 1999. gada bankas arī mēneša statistisko informāciju sniedz elektroniskā veidā, bet ar 1999. gada novembrī minētās informācijas apmaiņas un aizsardzības tehnoloģijas tika izmantotas arī Valsts kases budžeta maksājumu apstrādei. Lai to nodrošinātu, izstrādāti un apstiprināti Latvijas Bankas noteikumi katrai no šīm jomām.

Starptautiskā prakse nosaka nepieciešamību formulēt un publicēt politiku maksājumu sistēmas jomā, jo raitas maksājumu sistēmas darbības veicināšana valstī ir viens no centrālās ban-

kas pamatuzdevumiem. Centrālā banka veic maksājumu sistēmas pārraudzību, lai nodrošinātu finanšu sistēmas stabilitāti un palielinātu klientu uzticēšanos bezskaidrās naudas maksāšanas līdzekļiem. 2001. gada 13. septembrī Latvijas Bankas padome apstiprināja "Latvijas Bankas politiku maksājumu sistēmas jomā", kas nosaka centrālās bankas lomu un uzdevumus Latvijas maksājumu sistēmas jomā.¹³⁵

Latvijas Bankas uzmanība vispirms vērsta uz liela apjoma starpbanku maksājumu sistēmām, kas ir galvenais monetārās politikas transmisijas mehānisms un var būt lielākais riska avots valsts maksājumu sistēmas darbībā, jo šāda veida sistēmas apstrādā ievērojamas naudas plūsmas. Tomēr svarīga ir arī nelielo maksājumu sistēmu droša un efektīva darbība. Kļūdas šādās sistēmās var ietekmēt daudzus lietotājus un līdz ar to mazināt uzticēšanos maksājumu sistēmai.

2002. gada jūnijā ECB sadarbībā ar ES valstu centrālajām bankām veica ES kandidatvalstu maksājumu un vērtspapīru norēķinu infrastruktūras un ar to saistīto pārraudzības funkciju novērtēšanu. Tika atzīts, ka ES paplašināšanās ietvaros Latvijas maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmas neradīs papildu riskus kopējā ES maksājumu sistēmā. Vienlaikus tika sniegtas rekomendācijas maksājumu sistēmu darbības uzlabošanai, un Latvijas Banka uzsāka šo rekomendāciju īstenošanu.

Papildus ECB veiktajam maksājumu sistēmu infrastruktūras novērtējumam Latvijas Banka novērtēja tās starpbanku maksājumu sistēmu atbilstību Starptautisko norēķinu bankas izstrādātajiem sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipiem (*Core Principles for Systemically Important Payment Systems*), vērtējot atsevišķi katru no 10 pamatprincipiem. Novērtējums ietvēra gan maksājumu sistēmu darbības juridiskos aspektus, gan finanšu riskus un to vadību, kā arī operacionālo darbību, t.sk. krīzes situācijās, un sistēmu efektivitātes un pārvaldīšanas jautājumus.¹³⁶ Novērtējuma rezultātā konstatēts, ka Latvijas Bankas starpbanku automatizētās maksājumu sistēmas (SAMS) un EKS darbība atbilst starptautiskajām prasībām. Tika ieteikts mainīt EKS darba laiku atbilstoši tirgus prasībām, kā arī sniegti daži priekšlikumi sistēmu juridiskās bāzes un risku vadības procedūru ārkārtas situācijā pilnveidošanai.

Latvijas Bankas padome 2002. gada 11. jūlijā pieņēma lēmumu "Par "Kredīta pārvedumu noteikumu" apstiprināšanu"¹³⁷ (spēkā ar 2003. gada 1. janvāri). Līdz ar to kredīta pārvedumi Latvijā pilnībā atbilda Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 97/5/EK par pārrobežu kredīta pārvedumiem.¹³⁸

Latvijas Bankas padome 2002. gada 14. novembrī apstiprināja "Latvijas Bankas informācijas sistēmu stratēģiskās attīstības

plānu" jaunā redakcijā, nosakot vadlīnijas bankas informācijas sistēmu attīstībai 2003.–2005. gadam, t.sk. plānojot būtisku maksājumu un norēķinu sistēmu, Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēmas un maksājumu bilances sagatavošanas tehniskā nodrošinājuma pilnveidi, kā arī Latvijas Bankas informācijas sistēmu savietojamību ar ECBS vienotajām informācijas sistēmām.¹³⁹

Lai nodrošinātu Latvijas Bankas organizētās vērtspapīru norēķinu sistēmas darbību atbilstoši ES prasībām, Latvijas Bankas padome 2003. gada 13. novembrī jaunā redakcijā apstiprināja "Latvijas Bankas organizētās vērtspapīru norēķinu sistēmas noteikumus"¹⁴⁰. Būtiski atzīmēt, ka turpmāk par vērtspapīru norēķinu sistēmas dalībniecēm varēja kļūt arī ES un Eiropas Ekonomikas zonas valstu kredītiestādes.

Latvijas Bankas padome 2002. gada 14. novembrī apstiprināja "Elektroniskās naudas izlaišanas un apkalpošanas noteikumus"¹⁴¹. Noteikumi tika sagatavoti, lai ieviestu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/46/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvo uzraudzību¹⁴² prasības attiecībā uz elektroniskās naudas izlaišanu un dzēšanu. Noteikumos iekļautas arī ECBS izstrādātās minimālās prasības elektroniskās naudas emitentam.¹⁴³

2002. gadā Latvijas Banka uzsāka intensīvāku sadarbību ar ECB, lai pakāpeniski pievienotos ECBS vienotajām informācijas sistēmām. 2002. gada nogalē tika veiksmīgi īstenots pirmais šādas sadarbības projekts, Latvijas Bankai pievienojoties ECB informācijas apmaiņas sistēmai *CebaMail*.

Latvijas Bankas padome 2003. gada 16. janvārī apstiprināja "Parādnieku reģistra noteikumus".¹⁴⁴ Saskaņā ar šiem noteikumiem 2003. gada 2. jūnijā Latvijas Bankas Rīgas filiālē (sk. ielikumu) darbu sāka Latvijas Bankas Parādnieku reģistrs. Latvijas Bankas valde 2003. gada 6. novembrī apstiprināja "Parādnieku reģistra uzturēšanas kārtību". Parādnieku reģistra izveidi paredzēja Kredītiestāžu likuma 106. pants. Tas bija nepieciešams, lai veicinātu Latvijas finanšu sistēmas stabilitāti, sniegtu FKTK un bankām iespēju labāk novērtēt aizņēmēju kredītrisku, atvieglo tu un paātrinātu kredītu saņemšanu bankās, paaugstinātu aizņēmēju disciplīnu kredītu atmaksāšanā, kā arī lai iegūtu Latvijas Bankas finanšu statistikai un makroekonomiskajai analīzei nepieciešamās ziņas.

Parādnieku reģistrs bija Latvijas Bankas informācijas sistēma, kur tika vākta, centralizēti uzkrāta un pastāvīgi glabāta banku sniegtā informācija par banku parādniekiem un tiem izsniegtajiem kredītiem. Tā dalībnieces bija Latvijā reģistrētās bankas un ārvalstu banku filiāles. Latvijas Bankai uzkrājušies laba pier-

dze ar bankām kopīgu tehnoloģiski sarežģītu informācijas sistēmu ieviešanā (elektroniskā kliringa sistēma, starpbanku automatizētā maksājumu sistēma u.c.), tāpēc gan tehnoloģiski, gan organizatoriski Latvijas Banka spēj nodrošināt informācijas saglabāšanu un konfidencialitāti. Parādnieku reģistra informācija bija pieejama tā dalībniecēm, FKTK un pašiem parādniekiem. Parādnieku negatīvā kredītvēsture tika fiksēta no 2003. gada vidus.

Sabiedrības informēšana

Komunikāciju ar sabiedrību Latvijas Banka nodrošināja, publicējot izdevumus un sniedzot informāciju ar preses, televīzijas un radio starpniecību. Latvijas Banka sniedza informāciju arī SVF, Starptautisko norēķinu bankai u.c. starptautiskajām institūcijām.

Sākot ar 1992. gadu, Latvijas Bankas darbība un tās finanšu rezultāti atspoguļoti Latvijas Bankas gada pārskatos. Latvijas Banka regulāri publicēja izdevumus, kas sniedza informāciju par tautsaimniecības un monetāro rādītāju attīstību ("Monetārais Biļetens" un "Monetārais Apskats. *Monetary Review*"), un izdeva biļetenu "Averss un Reverss", informējot sabiedrību par Latvijas Bankas padomes un valdes lēmumiem un ekonomiskajām norisēm Latvijā un ārvalstīs. Latvijas Banka izdevusi Kredītiestāžu uzraudzības pārvaldes 1999. un 2000. gada pārskatu, kas, papildinot Latvijas Bankas gada pārskatos ietvertu informāciju, ļāva sabiedrībai iepazīt šīs pārvaldes darbību un Latvijas kredītiestāžu attīstību un pārlūkot kredītiestāžu darbību regulējošo tiesību aktu pārmaiņas. Sākot ar 2000. gada 1. ceturksni, Latvijas Banka pārņēma no CSP biļetena "Latvijas Maksājumu Bilance" izdošanu, kā arī publicēja speciālus izdevumus statistisko datu sniedzējiem.¹⁴⁵ 2001. gadā uzsākta Latvijas Bankas darbinieku pētījumu publicēšana.¹⁴⁶ Latvijas Banka publicējusi arī citus izdevumus, kas sniedza informāciju par naudas zīmēm, maksājumu sistēmām, grāmatvedību u.c. jautājumiem. Visi Latvijas Bankas izdevumi pieejami arī Latvijas Bankas interneta vietnē.

Latvijas Banka organizēja daudzas preses konferences plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, informējot par tautsaimniecības un banku sistēmas attīstību, kā arī sniegusi paziņojumus presei, ietverot informāciju par Latvijas Bankas padomes un valdes lēmumiem un Latvijas Bankas darbību.

Latvijas Bankas speciālisti sagatavoja materiālus Latvijas un ārvalstu žurnāliem un laikrakstiem, kā arī lasīja lekcijas par naudas un banku sistēmu un par aktuāliem finanšu jautājumiem studentiem, ekonomikas skolotājiem un vidusskolēniem.

Ielikums

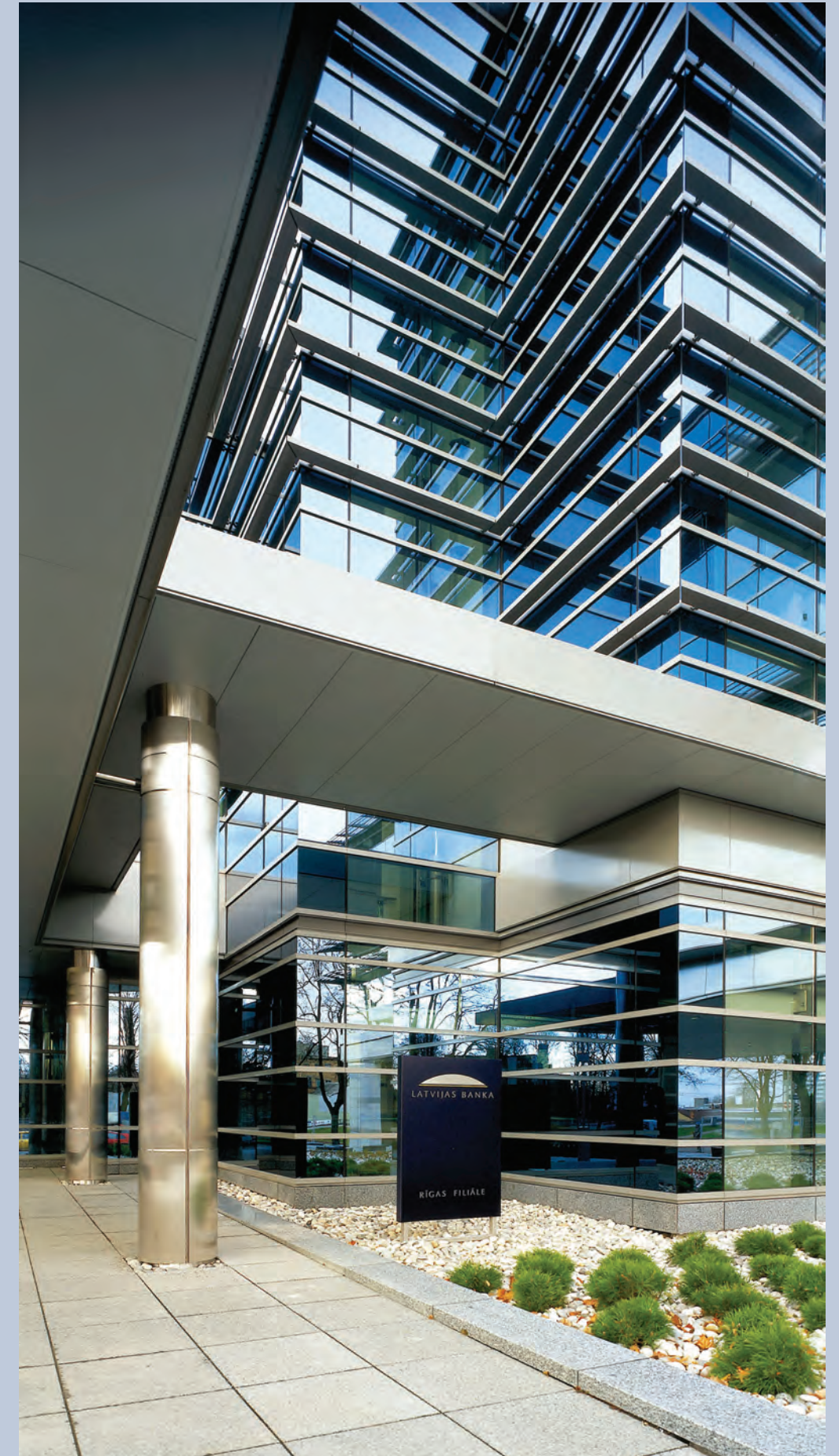
LATVIJAS BANKAS RĪGAS FILIĀLES ĒKAS BŪVNICĪBA UN IZMANTOŠANA

Lēmumu par jaunas Rīgas filiāles ēkas būvniecību Latvijas Bankas padome pieņēma 1994. gada 12. maijā. Sagatavošanās darbu posms ietvēra koncepcijas izstrādi, vietas izvēli, zemes gabala iegādi, saskaņošanu, finansējuma plāna un būvniecības projekta izstrādi. Šis posms bija ilgāks nekā būvniecība, jo konkursā izraudzītie būvnieki labvēlīgos laika apstākļos, izmantojot modernas tehnoloģijas, darbus paveica pāris gados. Ēkas pamatakmens tika ielikts 1999. gada 23. jūlijā. Pieņemot izšķirīgo lēmumu par Latvijas Bankas naudas glabātavas būvniecību rosināja gan vietējie apstākļi, gan notikumu attīstība Eiropā. Latvijas nacionālās valūtas naudas zīmju – latu un santīmu – skaidrās naudas rezerves līdz tam glabājās *Deutsche Bundesbank* naudas glabātavā. Vācijai pārejot uz vienoto Eiropas valūtu un 2002. gada 1. janvārī sākoties eiro skaidrās naudas aprītei, zināmu laiku paralēli apgrozībā bija nacionālā valūta un eiro, tāpēc *Deutsche Bundesbank* naudas glabātavas telpas bija nepieciešamas šo naudas zīmju izvietojšanai.

Latvijas Bankas Rīgas filiāles jaunajā ēkā veica dažas funkcijas, kas iepriekš tika veiktas Latvijas Bankas galvenajā ēkā, un īstenoja arī vairākus jaunus uzdevumus. Filiālē radīta emisijas bankas vajadzībām atbilstoša, ietilpīga un droša skaidrās naudas glabātava. Tajā veic naudas apstrādi, tās saņemšanu un izsniegšanu bankām. Rīgas filiālē izvietota EKS un SAMS.

2001. gada 16. novembrī Latvijas Bankas Rīgas filiāles ēka tika nodota ekspluatācijā. Šī ēka kļuvis par vienu no mūsdienu Rīgas laikmetīgās arhitektūras zīmēm.

Avoti: LBA, LBF, 1. apr., 7. l., 120. lp.; Latvijas Banka būvē jaunu filiāles ēku. Averss un Reverss, Nr. 4, 1999, 3. un 4. lpp.

VĒRES

2000. gadā tika pabeigta interaktīva mācību līdzekļa – multi-mediju kompaktdiska "Nauda un finanšu institūcijas" – izveide. To saņēma visas Latvijas augstākās un profesionālās izglītības iestādes, vidusskolas, izglītības sistēmas reģionālie centri un centrālās bibliotēkas.¹⁴⁷

Latvijas Banka piedalījās televīzijas raidījuma "Kā bankā" veidošanā. Raidījumā atspoguļota banku darbība un finanšu norises Latvijā un pasaulē un sniegta finanšu problēmu risināšanai noderīga informācija. Kā ekonomikas mācību palīg līdzeklis vidusskolām un pamatskolām 2000. gadā tika izveidota televīzijas raidījuma "Kā bankā" (1997–2000) sižetu videoizlase.¹⁴⁸ Aktuālā finanšu informācija ar Latvijas Bankas līdzdalību sniegta radioraidījumā "Lata spoguļi".

Latvijas Bankas sniegtā informācija par centrālās bankas darbību veicināja sabiedrības uzticēšanos Latvijas nacionālajai valūtai, banku sistēmai un maksājumu sistēmas darbībai, kā arī pilnīgoja starptautisko institūciju, ārvalstu investoru un citu interesentu zināšanas un sapratni par Latvijas tautsaimniecības un finanšu tirgus attīstību.

Latvijas Banku koledžas pārtapšana

Ar 1992. gada 1. augustu Rīgas Uzskaites un kredīta tehnikums tika pārveidots par Latvijas Banku koledžu. Mācību programma specialitātē "Banku zinības" tika izstrādāta kopīgi ar Zviedrijas speciālistiem. 1994. gada maijā koledža saņēma Izglītības, kultūras un zinātnes ministrijas licenci par tiesībām īstenot mācību procesu un akreditāciju uz pieciem gadiem.¹⁴⁹ 1995. gada aprīlī tika apstiprināts jauns Latvijas Banku koledžas Nolikums.¹⁵⁰

1995. un 1996. gadā Latvijas Banku koledža mācīja studentus banku zinību un finanšu specialitātēs, sagatavojot banku speciālistus un nodokļu inspektorus Valsts ieņēmumu dienestam. Pildot Valsts Administrācijas skolas pasūtījumu, koledžā notika arī ierēdņu mācības.

1996. gada 3. janvārī Latvijas Banku koledža saņēma Izglītības ministrijas licenci augstskolas izveidei, un saskaņā ar Ministru kabineta 1997. gada 30. decembra rīkojumu Nr. 675 tika nodibināta Banku augstskola, kas ir Latvijas Banku koledžas tiesību, pienākumu, saistību, arhīva, kustamās mantas un intelektuālā īpašuma pārņēmēja.¹⁵¹

¹ Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 12, 1990, 22. marts, 700.–706. lpp.

² Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 14, 1990, 5. apr., 836. lpp.

³ Turpat, Nr. 34, 1990, 23. aug., 1735. lpp.

⁴ Turpat, 1735.–1741. lpp.

⁵ Turpat, Nr. 50, 1990, 13. dec., 2441. lpp.

⁶ Turpat, Nr. 35/36, 1991, 12. sept., 1662. lpp.

⁷ Turpat, 1676. lpp.

⁸ Turpat.

⁹ Turpat, 1677. lpp.

¹⁰ Turpat, Nr. 49/50, 1991, 19. okt., 2341. lpp.

¹¹ Latvijas Republikas Augstākās padomes 1992. gada 8. janvāra lēmums "Par naudas reformas sagatavošanu". Pieejams: <http://pro.nais.lv/naiser/text.cfm?Key=0127041992010832776>.

¹² Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 13/14, 1992, 2. apr., 601. lpp.

¹³ Turpat, Nr. 22/23, 1992, 4. jūn., 1149. lpp.

¹⁴ Turpat, Nr. 29/31, 1992, 30. jūl., 1552. lpp.

¹⁵ Turpat, 1170.–1180. lpp.

¹⁶ Turpat, 1552. un 1553. lpp.

¹⁷ Turpat, Nr. 51/52, 1992, 31. dec., 2704. lpp.

¹⁸ Turpat, Nr. 7, 1993, 18. febr., 421. lpp.

¹⁹ LBA, LBF, 2. apr., 8. l., 134.–136. lp.

²⁰ Par SEB banku. Vēsture. Pieejams: <http://www.seb.lv/lv/about/parmums/history/>.

²¹ Latvijas Vēstnesis. Nr. 230/232, 2000, 20. jūn., 2. lpp.

²² Pilnveidot profesionalitāti mācoties. Averss un Reverss, Nr. 4, 2002, 1. lpp.

²³ LBA, LBF, 5. apr., 2. l., 29. lp.

²⁴ Turpat, 5. lp.

²⁵ Turpat, 3. l., 18. un 52. lp.

²⁶ Turpat, 2. apr., 3. l., 132.–134. lp.

²⁷ Turpat, 1. apr., 17. l., 124. un 125. lp.

²⁸ Turpat, 5. apr., 47. l., 51. lp.

²⁹ Latvijas Vēstnesis. Nr. 198, 2005, 13. dec., 3. lpp.

³⁰ Latvijas Bankas 1994. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1995, 20. lpp.

³¹ Latvijas Bankas 1992. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1993, 20. lpp.

³² LBA, LBF, 1. apr., 3. l., 20.–25. lp.

³³ Turpat.

³⁴ Turpat, 2. apr., 1. l., 13. lp.

³⁵ Latvijas Bankas 1993. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1994, 13. lpp.

³⁶ LBA, LBF, 1. apr., 5. l., 34. lp.

³⁷ Turpat, 31. apr., 296. l., 137.–139. lp.

³⁸ Turpat, 1. apr., 4. l., 21. lp.

³⁹ Turpat, 2. l., 53. lp.; 8. l., 78. lp.

⁴⁰ Turpat, 5. l., 85., 86. un 90. lp.

⁴¹ Turpat, 2. apr., 2. l., 28.–31. lp.

⁴² Turpat, 6. l., 2. lp.

⁴³ Turpat, 1. apr., 5. l., 60. lp.

⁴⁴ Turpat, 2. apr., 9. l., 24. lp.

⁴⁵ Turpat, 8. l., 137. un 138. lp.

⁴⁶ Turpat, 7. l., 58.–62. lp.

⁴⁷ Turpat, 9. l., 6. lp.

⁴⁸ Latvijas Vēstnesis. Nr. 119, 1993, 8. dec., 2. lpp.

⁴⁹ LBA, LBF, 31. apr., 304. l., 17. un 22. lp.

⁵⁰ Turpat, 2. apr., 9. l., 128.–131. lp.

⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 7, 1991, 28. febr., 230.–276. lpp.

⁵² LBA, LBF, 1. apr., 4. l., 78. lp.

⁵³ Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 24/25, 1993, 25. jūn., 1641.–1693. lpp.

⁵⁴ LBA, LBF, 5. apr., 3. l., 3. lp.

⁵⁵ Turpat, 5. l., 56. lp.

⁵⁶ Turpat, 1. apr., 11. l., 52. lp.

⁵⁷ Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 13/14, 1992, 2. apr., 601. lpp.

⁵⁸ Zunda, A. *Lielbritānijas un Padomju Savienības abpusējās finansālās pretenzijas un Latvijas zelts. Okupētā Latvija 1940.–1990.* Latvijas vēsturnieku komisijas raksti, 19. sēj. *Symposium of the Commission of the Historians of Latvia*, vol. 19. Rīga : Latvijas Vēstures institūta apgāds, 2007, 71.–98. lpp.

⁵⁹ Brunere, D. Zelts un tā nozīme valūtas stabilitātes nodrošināšanā. *Averss un Reverss*, Nr. 1, 1997, 4. lpp.

⁶⁰ LBA, LBF, 2. apr., 11. l., 12. un 13. lp.

⁶¹ Kažociņš, I. Latvijas zelts Anglijas Bankā. *No: Latvieši Lielbritānijā.* Londona : Latviešu nacionālā padome Lielbritānijā, Daugavas Vanagu fonds, 1995, 377.–442. lpp.

⁶² Brunere, D. Zelts un tā nozīme valūtas stabilitātes nodrošināšanā. *Averss un Reverss*, Nr. 1, 1997, 4. lpp.

⁶³ Latvijas Bankas 1993. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1994, 42. lpp.

⁶⁴ LBA, LBF, 1. apr., 15. l., 34. un 35. lp.

⁶⁵ Turpat, 8. l., 4. un 22. lp.

⁶⁶ Turpat, 6. l., 113.–115. lp.

⁶⁷ Turpat, 31. apr., 302. l., 84. lp.

⁶⁸ Latvijas Bankas 1994. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1995, 6. lpp.

⁶⁹ Latvijas Bankas 1996. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1997, 7. lpp.

⁷⁰ Latvijas Bankas 1994. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1995, 19. lpp.

⁷¹ Turpat, 45. lpp.

⁷² Turpat, 16. lpp.

⁷³ Latvijas Bankas 1995. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1996, 13. lpp.

⁷⁴ Turpat, 16. lpp.

⁷⁵ Turpat.

⁷⁶ LBA, LBF, 1. apr., 11. l., 45.–47. lp.

⁷⁷ Turpat, 31. apr., 291. l., 121. lp.

⁷⁸ Turpat, 1. apr., 13. l., 4.–7. lp.

⁷⁹ Turpat, 31. apr., 306. l., 93. lp.

⁸⁰ Latvijas Bankas 1995. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1996, 51. lpp.

⁸¹ Latvijas Bankas 1996. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1997, 57. lpp.

⁸² LBA, LBF, 1. apr., 12. l., 69. lp.

⁸³ Latvijas Bankas 1994. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1995, 21. lpp.

⁸⁴ Latvijas Bankas 1995. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1996, 21. lpp.

⁸⁵ Turpat, 18. lpp.

⁸⁶ LBA, LBF, 2. apr., 30. l., 36.–40. lp.

⁸⁷ Latvijas Bankas 1994. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1995, 27. lpp.

⁸⁸ Latvijas Bankas 1996. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1997, 23. un 24. lpp.

⁸⁹ Turpat, 33. lpp.

⁹⁰ LBA, LBF, 2. apr., 40. l., 111.–114. lp.

⁹¹ Turpat, 1. apr., 17. l., 94.–98. lp.

⁹² Turpat, 2. apr., 84. l., 39. un 40. lp.

⁹³ Turpat, 100. lp., 88. l., 3. un 4. lp. un 90. l., 103. lp.

⁹⁴ Turpat, 1. apr., 36. l., 5. un 6. lp.

⁹⁵ Turpat, 2. apr., 98. l., 3. lp.

⁹⁶ Turpat, 1. apr., 39. l., 23. un 24. lp.

⁹⁷ Turpat, 2. apr., 106. l., 121. un 122. lp.

⁹⁸ Turpat, 1. apr., 46. l., 7. lp.

⁹⁹ Turpat, 48. l., 216. lp.

¹⁰⁰ Latvijas Vēstnesis. Nr. 189/190, 1997, 25. jūl., 11. lpp.

¹⁰¹ Turpat, Nr. 167/169, 1998, 9. jūn., 3.–5. lpp.

¹⁰² Turpat, Nr. 357/358, 1998, 2. dec., 8. lpp.

¹⁰³ LBA, LBF, 1. apr., 34. l., 98.–121. lp.

¹⁰⁴ *Official Journal of the European Communities*. L 29, 5 February, 1993, pp. 1–8.

¹⁰⁵ Latvijas Vēstnesis. Nr. 25, 1999, 28. janv., 7. lpp.

¹⁰⁶ Turpat, Nr. 3, 1998, 6. janv., 2. lpp.

¹⁰⁷ Turpat, Nr. 280/281, 1998, 29. sept., 2. lpp.

¹⁰⁸ *Kreditiestāžu uzraudzības pārvaldes 2000. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2001, 7. lpp.

¹⁰⁹ Latvijas Bankas 1998. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 1999, 6. lpp.

¹¹⁰ *Official Journal of the European Communities*. L 141, 11 June, 1993, pp. 1–26.

Latvian Bankers Association

Latvian Bankers Association

Latvian Bankers Association

Latvian Bankers Association

LBA, LBF, 1. apr., 2. l., 53. lp.; 3. l., 20.–25. lp.; 4. l., 21. lp.; 5. l., 34., 60., 78., 85., 86. un 90. lp.; 6. l., 113.–115. lp.; 7. l., 120. lp.; 8. l., 4., 22. un 78. lp.; 11. l., 45.–47. un 52. lp.; 12. l., 69., lp.; 13. l., 4.–7. lp.; 15. l., 34. un 35. lp.; 17. l., 94.–98., 124. un 125. lp.; 34. l., 98.–121. lp.; 36. l., 5. un 6. lp.; 39. l., 23. un 24. lp.; 41. l., 12.–19. lp.; 44. l., 40.–116. lp.; 45. l., 89.–94. un 105. lp.; 46. l., 7. lp.; 48. l., 216. lp.; 56. l., 47. lp.; 95. l., 14. lp.; 96. l., 21. lp.; 2. apr., 1. l., 13. lp.; 2. l., 28.–31. lp.; 3. l., 132.–134. lp.; 6. l., 2. lp.; 7. l., 58.–62. lp.; 8. l., 134.–138. lp.; 9. l., 6., 24. un 128.–131. lp.; 11. l., 12. un 13. lp.; 22. l., 88.–97. lp.; 30. l., 36.–40. lp.; 40. l., 111.–114. lp.; 59. l., 108.–114. lp.; 65. l., 66.–69. lp.; 68. l., 22.–25. lp.; 84. l., 39., 40. un 100. lp.; 88. l., 3. un 4. lp.; 90. l., 103. lp.; 98. l., 3. lp.; 106. l., 121. un 122. lp.; 5. apr., 2. l., 5. un 29. lp.; 3. l., 3., 18. un 52. lp.; 5. l., 56. lp.; 47. l., 51. lp.; 31. apr., 291. l., 121. lp.; 296. l., 137.–139. lp.; 302. l., 84. lp.; 304. l., 17. un 22. lp.; 306. l., 93. lp.

Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 12, 1990, 22. marts, 700.–706. lp.

Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. Nr. 14, 1990, 5. apr., 836. lpp.; Nr. 34, 1990, 23. aug., 1735.–1741. lpp.; Nr. 50, 1990, 13. dec., 2441. lpp.; Nr. 7, 1991, 28. febr., 230.–276. lpp.; Nr. 35/36, 1991, 12. sept., 1662., 1676. un 1677. lpp.; Nr. 49/50, 1991, 19. okt., 2341. lpp.; Nr. 13/14, 1992, 2. apr., 601. lpp.; Nr. 22/23, 1992, 4. jūn., 1149. lpp.; Nr. 29/31, 1992, 30. jūl., 1170.–1180. un 1552. un 1553. lpp.; Nr. 51/52, 1992, 31. dec., 2704. lpp.; Nr. 7, 1993, 18. febr., 421. lpp.; Nr. 24/25, 1993, 25. jūn., 1641.–1693. lpp.

Latvijas Vēstnesis. Nr. 119, 1993, 8. dec., 2. lpp.; Nr. 189/190, 1997, 25. jūl., 11. lpp.; Nr. 1, 1998, 3. janv., 9. lpp.; Nr. 3, 1998, 6. janv., 2. lpp.; Nr. 167/169, 1998, 9. jūn., 3.–5. lpp.; Nr. 170/171, 1998, 10. jūn., 8. lpp.; Nr. 280/281, 1998, 29. sept., 2. lpp.; Nr. 357/358, 1998, 2. dec., 8. lpp.; Nr. 25, 1999, 28. janv., 7. lpp.; Nr. 230/232, 2000, 20. jūn., 2. lpp.; Nr. 141, 2001, 4. okt., 7. un 8. lpp.; Nr. 107, 2003, 23. jūl., 3., 4. un 20.–22. lpp.; Nr. 167, 2003, 27. nov., 4.–6. lpp., Nr. 198, 2005, 13. dec., 3. lpp.

Averss un Reverss. Nr. 1, 1997, 4. lpp.; Nr. 4, 1999, 3. un 4. lpp.; Nr. 4, 2002, 1. un 2. lpp.

Agenda 2000 – Commission Opinion on Latvia’s Application for Membership of the European Union. DOC/97/14, Brussels, 15 July 1997 [skatīts 20.06.2012.]. Pieejams: *http://www.am.gov.lv/data/file/e/kom-kart-zin-1997.pdf*.

Council Directive 92/121/EEC of 21 December 1992 on the monitoring and control of large exposures of credit institutions. *Official Journal of the European Union*, L 29, 5 February,1993, pp. 1–8.

Council Directive 93/6/EEC of 15 March 1993 on the capital adequacy of investments firms and credit institutions. *Official Journal of the European Communities*. L 141, 11 June 1993, pp. 1–26.

Directive 2000/46/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on the taking up, pursuit of and prudential supervision of the business of electronic money institutions. *Official Journal of the European Communities*. L 275, 27 October 2000, pp. 39–43.

Directive 97/5/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 1997 on cross-border credit transfers. *Official Journal of the European Communities*. L 43, 14 February 1997, pp. 25–30.

Eiropas līgums par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses [skatīts 20.06.2012.]. Pieejams: *http://www.mfa.gov.lv/data/file/l/01_Eiropas_Ligums_txt.pdf*.

Kažociņš, Indulis. Latvijas zelts Anglijas Bankā. **№: Latvieši Lielbritānijā**. Londona : Latviešu nacionālā padome Lielbritānijā, Daugavas Vanagu fonds, 1995, 377.–442. lp.

Kreditiestāžu uzraudzības pārvaldes 2000. gada pārskats. Rīga : Latvijas Banka, 2001, 47 lpp.

Latvijas Bankas 1992.–2004. gada pārskati. Rīga : Latvijas Banka (1993–2005).

Latvijas Republikas Augstākās padomes 1992. gada 8. janvāra lēmums "Par naudas reformas sagatavošanu" [skatīts 01.06.2012.]. Pieejams: *http://pro.nais.lv/naiser/text.cfm?Key=0127041992010832776*.

Latvijas Statistikas gadagrāmata. Rīga, 2005 : Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 302 lpp.

Par SEB banku. Vēsture [skatīts 20.06.2012.]. Pieejams: *http://www.seb.lv/lv/about/parmums/history/*.

^[1] LBA, LBF, 1. apr., 44. l., 40.–116. lp.

^[2] *Kreditiestāžu uzraudzības pārvaldes 2000. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2001, 6. lpp.

^[3] Turpat, 12. lpp.

^[4] *Latvijas Bankas 1998. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 1999, 8. lpp.

^[5] *Latvijas Bankas 1999. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2000, 9. lpp.

^[6] *Latvijas Bankas 1997. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 1998, 33. lpp.

^[7] LBA, LBF, 2. apr., 65. l., 66.–69. lp.

^[8] Turpat, 68. l., 22.–25. lp.

^[9] Turpat, 59. l., 109.–114. lp.

^[10] Turpat, 1. apr., 45. l., 89.–94. lp.

^[11] Turpat, 105. lp.

^[12] Turpat, 56. l., 47. lp.

^[13] *Latvijas Bankas 2003. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2004, 34. lpp.

^[14] LBA, LBF, 2. apr., 59. l., 108. lp. un 1. apr., 95. l., 14. lp.

^[15] Turpat, 1. apr., 41. l., 12.–19. lp.

^[16] *Latvijas Bankas 2000. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2001, 29. lpp.

^[17] *Latvijas Bankas 2002. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2003, 33. lpp.

^[18] LBA, LBF, 1. apr., 96. l., 21. lp.

^[19] *Latvijas Bankas 1998. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 1999, 33. lpp.

^[20] Turpat, 34. lpp.

^[21] *Agenda 2000 – Commission Opinion on Latvia’s Application for Membership of the European Union*. DOC/97/14, Brussels, 15 July 1997. Pieejams: *http://www.am.gov.lv/data/file/e/kom-kart-zin-1997.pdf*.

^[22] *Eiropas līgums par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses*. Pieejams: *http://www.mfa.gov.lv/data/file/l/01_Eiropas_Ligums_txt.pdf*.

^[23] Treaty on European Union. *Official Journal of the European Communities*, C 191, 29 July 1992, 112 p.

^[24] *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 170/171, 1998, 10. jūn., 8. lpp.

^[25] Turpat, Nr. 141, 2001, 4. okt., 7. un 8. lpp.

^[26] *Latvijas Bankas 2002. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2003, 37. lpp.

^[27] *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 107, 2003, 23. jūl., 20. un 21. lpp.

^[28] *Official Journal of the European Communities*. L 43, 14 February, 1997, pp. 25–30.

^[29] Turpat, 39. lpp.

^[30] *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 167, 2003, 27. nov., 4.–6. lpp.

^[31] Turpat, Nr. 107, 2003, 23. jūl., 21. un 22. lpp.

^[32] *Official Journal of the European Communities*. L 275, 27 October, 2000, pp. 39–43.

^[33] *Latvijas Bankas 2002. gada pārskats*. Rīga : Latvijas Banka, 2003, 37. lpp.

